

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

**HISTORIE
SOKOLOVSKA
V DIDAKTICKÝCH APLIKACÍCH PRO
VYUČOVÁNÍ
NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

Diplomová práce

Gabriela Wernerová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Místo a rok odevzdání: Plzeň, 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

.....

Gabriela Wernerová

Poděkování

Ráda bych již podruhé poděkovala své rodině za to, že nade mnou nezlomila hůl a stále věřila, že studium dokončím. Bez její podpory by to nešlo.

Zvláštní poděkování patří vedoucí studijního oddělení paní Vošahlíkové za cenné rady a nekonečnou trpělivost, proděkanu PaedDr. Vladimíru Sirotkovi CSc. a děkanu RNDr. Miroslavu Randovi Ph.D. za vyhovění mým neobvyklým žádostem a v neposlední řadě vedoucí mé diplomové práce PaedDr. Heleně Východské. Byla a je mou inspirací.

Poslední a největší dík patří mé dceři za trpělivost.

Anotace

Diplomovou práci jsem zaměřila na historii města Sokolov. Je rozdělena na teoretickou, praktickou a didaktickou část.

Teoretická část pojednává o historii Sokolova. Zabývá se jak staršími, tak i novodobými dějinami, znakem města, památkami. Věnuje se pádům a rozkvětům města.

Praktická a didaktická část poskytuje pedagogům soubor pracovních listů, které usnadní předat žákům povědomí o místě, kde žijí.

Součástí teoretické, praktické i didaktické části jsou také webové odkazy a publikace, které považuji za vhodné k užití při vyučování vlastivědy na prvním stupni základní školy.

Klíčová slova

historie; Sokolov; Falknov; Nothafové; Šlikové; Nosticové; znak; vlastivěda

Annotation

I have focused at the history of the town Sokolov in my dissertation. It's divided to the theoretical, practical and the didactic parts.

The theoretical part deals with history of the town Sokolov. It deals with older and modern history, the sign and the sightseeings of the town. It is dedicated to the rises and falls of the town.

The practical and the didactic parts offer to educationists set of work sheets, which make easier for their students to get awareness about the town they live in.

Weblinks and publications, which I consider to be suitable for teaching science contain the theoretical, practical and the didactic parts.

Keywords

history; Sokolov; Falknov; Nofthafs; Sikls; Nostitz; a sign; science

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
Teoretická část	10
1 Sokolovsko	10
2 Sokolov	11
2.1 Název města.....	11
2.2 Obyvatelstvo	11
2.3 Symbol města - ve znamení sokola.....	11
3 Historie Sokolova	12
3.1 Vládnoucí rody	13
3.1.1 Šlikové.....	13
3.1.2 Nosticové.....	13
3.2 18. století.....	15
3.3 19. století.....	16
3.4 Průmysl	17
3.4.1 Hornictví - těžba hnědého uhlí	17
3.5 První světová válka	18
3.5.1 Zajatecký tábor v Jindřichovicích.....	19
3.6 2. světová válka.....	20
3.7 Odsun	22
3.7.1 Svědectví	23

Praktická část.....	26
4 Pracovní sešit	26
Didaktická část.....	51
5 Edukační hodina vlastivědy - místo, kde žijeme.....	51
6 Závěr.....	67
Resumé.....	69
7 Seznam použité literatury.....	71
7.1 Literární zdroje:	71
7.2 Archiválie:	73
7.3 Elektronické zdroje:	73
8 Seznam příloh	74
8.1 Přílohy.....	75

Úvod

Sokolovsko je region, který je specifický tím, že mnoho jeho obyvatel k němu nemá citový vztah, neboť jeho hlavní specifikum je v tom, že drtivá většina jich přišla až po roce 1945. Nestačila se vytvořit historická tradice, vztah a povědomí k této oblasti. Je to všechno náplava po odsunu německého obyvatelstva. Teprve po něm přišli osídlenci čeští, kteří zde dneska žijí ve třetí čtvrté generaci. Nelze tak očekávat, že současná generace dětí bude mít vrcholný zájem o místo, kde žije, jako ji například mohou mít lidé ve středních a jižních Čechách, kde žijí od středověku. Proto je potřeba psát takovéto práce, vymýšlet pomůcky a snažit se zlepšit vztah k zemi, po které chodíme. Faktem je, že takto jsem smýšlela jak já sama, tak moji kolegové. Proto bylo mým cílem nastudovat místo a jeho okolí, ve kterém sama žiji pouze 6 let, a předat jak sobě, tak kolegům a dětem, které učíme, především zájem a chuť zjišťovat další informace.

Během 4 let, kdy působím jako učitelka na 1. stupni zdejší základní školy v ulici Švabinského, jsem k výuce o regionálních dějinách nenašla materiál, který by vyhovoval potřebám dětí mladšího školního věku. Publikace jsou vesměs složité a jako celek pro žáky nezajímavé. Navíc si nemohou prakticky vyzkoušet, zda opravdu povědomí mají nebo ne. Dle mého názoru nemá smysl učit žáky české nebo světové dějiny, když nemají přehled o místě, kde žijí, neznají jeho památky, neví nic o jejich vzniku ani o vzniku samotného města. Stále trvá mé přesvědčení, že naším úkolem je vzbudit zájem, snažit se u většiny o to, aby měla hlad po dalších informacích, aby si je uměla najít, diskutovat o nich. Velmi malá dotace hodin, ve kterých učivo o místě, kde žijeme, máme čas probrat je důvodem ke zvýšení zájmu. Naším cílem by mělo být také to, abychom jim ukázali i jiné zdroje než je učebnice. Přípravenými exkurzemi, vycházkami a jinými zajímavými aktivitami se máme snažit jim výuku zpestřit. To vše by mělo v dnešních dětech zakořenit vztah k tomuto městu, který budou moci předávat dále, aby zde další a další generace chtěly zůstat, neboť stále je na naši oblast vržen stín Německa, byť už po několik desetiletí jsme my Češi majoritou. Vztahy zde žijících Čechů s Němci byly častěji velmi vyostřené. Nicméně bývaly doby, kdy obě národnosti kooperovaly v klidu a přátelském duchu. Současně je velmi důležité, aby takovýto vztah získali sami učitelé. Proto je má práce rozdělena na několik částí, aby kolegové zjistili, že o Sokolově se dá učit i pěkně a děti aby poznaly, že

Sokolov nejsou jen všudypřítomné panelové domy. Předkládám zde teoretickou a praktickou část a návrh na didaktiku vyučovacího celku složeného z několika hodin.

V teoretické části se věnuji stručné historii vládnoucích rodů, postupně zařazuji historické mezníky, ve kterých žáci nachází souvislosti i s širšími českými dějinami, symbolům města Sokolov a jeho památkám. Tato část je pojata tak, aby nezabírala příliš času, ale aby přesto sdělovala vše důležité především pedagogům. Vše je pro větší přehled řazeno v kapitolách.

Praktická část poskytuje soubor pracovních listů a nápadů na výuku, jak uvnitř školy, tak venku, i v jiných předmětech než je vlastivěda. Během mé desetileté praxe se ukázalo, že v mém okolí není město nebo obec, která by disponovala zajímavým materiálem pro výuku regionálních dějin vhodným pro žáky na 1. stupni. Učitelé si proto musí vyrábět pomůcky sami. Soubor materiálů jim má práci usnadnit a žákům zpříjemnit. Pracovní sešit nese název „Víš, kde žiješ?“ a zaměřuje se na další diskutovaný problém, a to „čtení s porozuměním“. Děti by se s jeho pomocí měly naučit pracovat sami s dostupnými informacemi a pokud jim nějaká chybí, tak by ji měly umět vyhledat. Pracují tak se svojí představivostí a prohlubují schopnost samostatného myšlení. Je koncipován tak, aby žáky zaujal a aby ho měli možnost dotvářet k obrazu svému.

Další dílčí částí mé diplomové práce je edukační hodina, která je sestavena tak, aby dětem díky vlastnímu prožitku usnadnila vstřebání informací o vybraných památkách města. Je zasazena do historického jádra města a věnuje se také další části předmětu vlastivěda, a to „orientace v místě bydliště“. Skládá se ze tří hodin, ale ponechám na vlastním úsudku kolegů, zda ji budou chtít prodloužit nebo ne.

Jako zdroj informací při práci má velkou zásluhu regionální literatura. Knihy jsem si zapůjčila v Krajské knihovně, ve školní knihovně a od soukromých osob. Neméně důležitou součástí bádání je také pobyt v Okresním archivu v Jindřichovicích. Jeho návštěva mě přivedla k dalším otázkám, které souvisely nejen s prací, ale také s mým původem.

Teoretická část

1 Sokolovsko

Sokolovsko je region vymezený na jedné straně Krušnými horami, na straně druhé obklopen chráněnou krajinnou oblastí Slavkovský les. 2290 ha tohoto mikroregionu se nachází v hornaté části severozápadních Čech v Karlovarském kraji. Sokolovská pánev je v nadmořské výšce 401 m n.m. středem lázeňského trojúhelníku Karlovy Vary – Mariánské Lázně – Františkovy Lázně. (příloha 1)

Městem protéká řeka Ohře pramenící v německých Smrčinách a svou pouť končí u Litoměřic, kde se vlévá do Labe. Průměrný roční stav je 112 cm, průměrný roční průtok činí $14,4 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1}$. Největší zaznamenaný vodní stav byl 02. 11. 1998, a to ve výšce 311 cm, a 29. 05. 2005 bylo naměřeno 306 cm. (CHMI - Evidenční list hlásného profilu). Sokolovem protékající říčky Svatava a Lobežský potok se vlévají do řeky Ohře.¹

Březová, Bukovany, Citice, Dasnice, Dolní Nivy, Dolní Rychnov, Habartov, Horní Slavkov, Chlum Svaté Maří, Chodov, Josefov, Kaceřov, Krajková, Královské Poříčí, Krásno, Kynšperk nad Ohří, Libavské Údolí, Loket, Lomnice, Nová Ves, Nové Sedlo, Rovná, Staré Sedlo, Svatava, Šabina, Tatrovice, Těšovice, Vintířov, Vřesová. Přímé části Sokolova jsou pak Hrušková, Novina a Vítkov. Svatava už je samostatným městysem² a Dolní Rychnov spolu s Těšovicemi samostatnou obcí.

Přirozeným centrem od počátku středověku bylo město Falknov, později Sokolov jako centrum rozvíjející se kolem původní tvrze, která se v průběhu staletí několikrát přestavěla a na jejímž místě stojí dnes zámek.

¹Povodí Ohře [online]. [cit. 2018-12-13]. Dostupné z: <http://www.poh.cz>

² Městys je historické a nedávno (v roce 2006) obnovené označení statutu obce. Městys neboli městečko je co do velikosti něco mezi vesnicí a městem. V minulosti sloužily městyse jako spádová městečka pro okolní vesnice a na rozdíl od nich měly právo pořádat trhy. . [online] <<http://cojeto.superia.cz/politika/mestys.php>> [Cit. dne 2019-04-10].

2 Sokolov

2.1 Název města

Dnešní název města Sokolov získaný v roce 1948 je podle Korba odvozeninou německého názvu Falknov, který vznikl ze slov des (der) Falken (Falke – sokol) Au(e) – Sokolova (sokolí) mokřina (luh)³. Dle autora vyznačovala louky kolem řeky Ohře, v jejímž okolí žilo kdysi nemalé množství sokolů. K názvu se taktéž váže pověst o sokolníkovi Šebestiánovi (viz. str. 15), který údajně cvičil sokoly pro potřeby bohatých šlechticů.

Během let se původní označení Falknov měnilo. Jako první doložený název je Valkenawe užívaný v letech 1279, v roce 1359 se změnil název na Falknow, o 11 let později v roce 1370 na Falkenaw. V revolučním roce 1848 se název vrátil opět na Falknow.

2.2 Obyvatelstvo

Sčítání obyvatel ukazuje jak stoupající, tak i klesající počty. Jedno z prvních sčítání probíhá r. 1869, kdy měl Sokolov 4 370 obyvatel. V roce 1930 to již bylo 12 647. Vlivem odsunu sudetských Němců v roce 1950 klesl počet na 9 777. Druhá polovina dvacátého století byla ve znamení budování obytných domů tzv. paneláků, proto již v roce 1961 počet obyvatel znovu stoupá na hodnotu 18 041. Tendence byla dále stoupající, nejvyššího počtu Sokolov dosáhl v r. 1991, kdy zde žilo 25 210 lidí. K datu 31. 12. 2016 ukazuje počet obyvatel 23 546.

2.3 Symbol města - ve znamení sokola

Symboly měst a obcí jsou součástí naší kultury a tradic. Symbolická svébytnost je podřazena pravidlům heraldiky a vyjadřuje určitou odlišnost daného subjektu.⁴

Sokol v době středověku patřil k symbolům uctívaným. Představoval svobodu ducha, vzlet, jistotu, nadřazenost. Sokolov patří k městům, která mají tzv. mluvící znamení. Objevuje se na pečeti už v 15. století (příloha 2). Vývoji, jakožto přirozenému procesu, neuniklo ani sokolovské znamení. O století později je jeho podoba vyobrazena s

³ KORB, F. Místní jména v sokolovském okrese. Karlovy Vary: Krajské nakladatelství, 1957, s. 34.

⁴ ŠULC, Pavel. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola II., s. 46. ISBN 978-80-87194-42-3.

roztaženými křídly a rolničkou na noze. Stojí při tom na třech kopcích (příloha 3). Oproti pečeti z 15. století je sokol konečně vyobrazen jako skutečný dravec. Soudní pečetidlo z roku 1812 razí sokola sedícího na větvi, což se jeví pravděpodobněji jako ukazatel polohy města. V okolí totiž není žádné trojvrší. Šulc se domnívá, že tři vrcholky jsou tedy jen symbolické a nemají ukazovat skutečnost.⁵ Heraldický znak Sokolova (příloha 4) prezentuje město a jeho nejvyšší představitele.

3 Historie Sokolova

První písemný důkaz o Sokolovu se datuje ke dni 13. dubna 1279 a jedná se o kupní smlouvu, kde jsou jako svědci uvedeni Eckerhardus, Engelhardus a Albertus de Valkenawe. Smlouva je dodnes uchována ve waldsassenském klášteře v Německu. Tito bratři, zakladatelé Falknova (dnešního Sokolova), patřili k hornofalckému rodu Nothaftů, jemuž na Chebsku patřila rozlehlá léna. Rod území v okolí řeky Ohře, kde po staletí žili Slované, prakticky kolonizoval. Ti zde úrodnou půdu obdělávali a zemědělsky využívali⁶. Nothafové „de Valenawe“ patřili mezi chudší šlechtické rody, jež se ve 12. a 13. století usazovaly na Loketsku a Chebsku. V době, kdy území změnilo majitele, zde již stál vodní hrádek. Tvořila ho kruhová hradební zeď a obytný palác obdélníkového tvaru. Za období kolonizace Nothaftů zde vzniklo více osad a tím i poddaných, rozšířila se plocha obdělávané půdy. Podstatně se rozvinula těžba rud a maximálně se zvýšily příjmy panovníka, šlechty a klášterů. Původní slovanské obce dostávají německá jména: Bukovany – Buckwa, Dasnice – Dasnitz, Březová – Prösau, Citice – Zieditz. Až do dnešní doby (byť v omezené míře) jsou tu potomci někdejších německých kolonistů, rovněž až do dnešní doby jsou známé a Němci používané tyto názvy obcí.⁷

Městem se Sokolov stal pravděpodobně v roce 1313, kdy mu práva byla dána králem Janem Lucemburským. Listinu zničil požár v roce 1397. Opět stvrzena byla Václavem IV., a to 28. 8. 1397 (viz. příloha 5).⁸ Poslední držitel Falknova z rodu Nothaftů Jan prodal panství nejspíše Mikuláši Winklerovi ve 30. letech 14. století. Ten, jako

⁵ŠULC, Pavel. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola II., s. 46. ISBN 978-80-87194-42-3

⁶Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 8

⁷KORB, F.: *Místní jména v sokolovském okrese*. Vydalo: Krajské nakladatelství v Karlových Varech v r. 1957

⁸BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 10.

bezdětný, ho odkázal svému strýci Torstovi ze Starého Hrozňatova. V roce 1366 pak území postoupil Karlu IV. a o 69 let později jej získal rod Šliků pocházející z Chebu.⁹

3.1 Vládnoucí rody

3.1.1 Šlikové

Členem rodu byl také Kašpar Šlik. Ten dostal za své služby a finanční pomoc králi Zikmundovi v boji proti husitství kromě jiného také falknovské panství a byl povýšen do panského stavu. V roce 1487 došlo po smrti Kašparova syna Matouše k rozdělení celého panství mezi jeho syny. Tím vznikly tři rodové větve, a to ostrovská, loketská a falknovská.

Nejvýznamnější majitel falknovské větve a také jejím zakladatelem se stal Mikuláš Šlik (1480 - 1522), který nechal přebudovat starou tvrz na hrad.¹⁰ Jeho syn Volf (1522 - 1556) pak podle předpokladů nechal sídlo renesančně přestavět, a tak vznikl zámek se čtyřmi nárožními věžemi. Tajemství tvrze, která se na místě nacházela v době Nothaftů, bylo z části odhaleno v roce 1993, kdy proběhl archeologický výzkum, při němž byly nalezeny kamenné základy kruhové stavby, středověká studna a úlomky keramiky ze 13. a 14. století. Do dědičného vlastnictví dostal panství za věrnost králi Ferdinandovi při odboji stavů v letech 1546 - 1547.

Jan Albín Šlik, poslední držitel Falknova, se stal jedním z vůdců protihabsburského odboje. Mimo jiné se podílel na pražské defenestraci a stal se jedním ze správců českého království. Do držení pánů Nosticů se dostalo falknovské panství po tom, co byl Albín v nepřítomnosti odsouzen po porážce na Bílé hoře a následném úprku za hranice ke ztrátě hrdla, cti a statků.¹¹

3.1.2 Nosticové

Hustitské války nebyly pro Sokolov tak devastující jako třicetiletá válka. Vojska táhnoucí městem ho několikrát vyplenila, v roce 1632 město vyhořelo, v dalším roce ho

⁹ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 6- 9

¹⁰ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 10

¹¹ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 10.

pak zasáhl mor. 40. léta byla ve znamení ničení švédských vojsk. Po skončení války konečně mohlo dojít k obnově jak města, tak sídla pánů. Velká zásluha patří Janu Hartviku Nosticovi, který se stal v roce 1630 dědicem svého strýce Otty Nostice, prvním pánem z rodů Nosticů na Sokolovsku. Během 4 let (1659 - 1663) byl obnoven zámek, uprostřed nádvoří postavena kašna (příloha6)¹² a v jedné z věží pak kaple Proměnění Páně.

Do 18. století datujeme domek pro zahradníka (příloha 7) a budovu lesní správy (příloha 8). Další léta po renovaci zámku byla věnována výstavbě správních budov, jízdnárně, stájím. V místech, kde dnes stojí domov důchodců (příloha 9), v sousedství tehdejšího hřbitova, nechal postavit vrchnostenský špitál a chudobinec pro 12 chudých. Zajímavostí je, že budova špitálu byla stržena až v roce 1904¹³. Místem posledního odpočinku rodiny Nosticů se stal kapucínský klášter postavený v letech 1663 - 1667 (příloha 10). Prvním, kdo v kryptě pod klášterním kostelem sv. Antonína Peduánského (příloha 11) odpočíval spolu s manželkou byl právě Jan Hartvik s chotí Marií Eleanorou Popelovou z Lobkovic. V dalších letech došlo k barokní přestavbě kostela sv. Jakuba (příloha 12). Mariánský sloup a socha bájného zakladatele města sokolníka Sebastiana přibyla na náměstí v první polovině 18. století (příloha 13).¹⁴

O rytíři Šebestiánovi

Bylo to v čase křížových výprav. Někde na horní Ohři žil rytíř, zvaný Šebestián, a ten se zúčastnil tažení proti Turkům, kteří tenkrát znesnadňovali věřícím přístup k Ježíšovu hrobu ve Svaté zemi. Když se pak po létech vrátil do své vlasti, našel místo své tvrze jen spáleniště a zarostlý hrob své ženy a dítěte. Poklekl, pomodlil se a rozhodl se, že odejde z míst, která mu připomínala ztrátu lidí nejdražších. Pustil se po řece a po krátkém putování lučinatým údolím došel až k soutoku Ohře a Svatavy. Tam si v pustých lesích postavil chýši. Živil se lovem ryb, zvěře a medem divokých včel. Do té krajiny zajížděli často loketští hradní páni na lov se cvičenými sokoly. Rytíř, prošlý těžkými boji, byl prý i dobrým ranhojičem. I vyhledávali ho proto obyvatelé okolních slovanských vsí. Brzy vznikla kolem poustevníka srubu osada, kde cvičili lovčí sokoly

¹² BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 10.

¹³ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 14

¹⁴ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 12.

a již bylo dáno jméno po sokolech – Sokolov. Obraz sokola později přešel i do městského znaku.¹⁵

Velmi významným členem rodu Nosticů byl jednoznačně František Antonín Nostic. Pro Sokolov byly důležité jeho vazby s národními obroditeli, a to jazykovědcem Františkem Dobrovským, profesorem na pražské univerzitě F. M. Pelclem a topografem J. Schallerem.¹⁶ Všechny tyto muže pověřil v různých časových úsecích výchovou svých čtyř synů. Jednomu z nich, Bedřichovi, zachránil Dobrovský život při honu v Jinřichovicích. Postavil se do cesty zbloudilé kulce.¹⁷

Jeho známosti dávají tušit, že byl kulturně a společensky založený člověk. Nejznámější stavbou, kterou podporoval a v níž se při otevření hrála opera za účasti samotného skladatele Wolfganga Amadea Mozarta Don Giovanni, bylo Stavovské (tehdejší Nosticovo) divadlo.

3.2 18. století

Charakteristickou součástí 18. století jsou osvícenské reformy společenské i sociální, snaha Habsburků o centralizaci a v neposlední řadě také dvě války. Válka o rakouské dědictví (1740- 1748) a sedmiletá válka.¹⁸ Konec 18. století přináší změny pro Sokolov i celé Sokolovsko. Území je v tu dobu hojně využíváno k zemědělství, nejvíce však k pěstování čočky, luštěnin, chmele a dobytka. Za průkopníka pěstování chmele byl považován tehdejší obyvatel města Heinzl.¹⁹ Dodnes stojí jako vzpomínka na pěstování chmele na Starém náměstí kašna se sokolníkem, jejíž dřív je otočen právě touto plodinou. V roce 1794 začal měšťan Leitner dolovat uhlí a nedlouho poté dochází k rozmachu těžby nerostných surovin. Průkopníkem v podnikání v uhelném a chemickém průmyslu se stal bezpochyby J. D. Starck (příloha 14). Jedním z nejbohatších mužů v zemi byl díky kupování a zakládání báňských a chemických podniků. V roce 1803 vlastnil uhelný důl ve Svatavě. Po stavbě olejny přišel mimo jiné s novou technologií, která umožnila snížení

¹⁵ BERUŠOVÁ H., POKLUDKOVÁ J., BALÍK M. a kol.. *Památky karlovarského kraje v bájích a pověstech*. Vydal: Karlovarský kraj, 2003 str. 26

¹⁶ JURÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Euromedia Group, 2014. 464 s. ISBN 978-80-242-4573-7. S. 243

¹⁷ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Nosticové. Sokolov: Krajské muzeum Karlovarského kraje, 2007. 62 s. ISBN 978-80-86630-12-0.*

¹⁸ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 85

¹⁹ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 4

ceny za 50 kg z 80 na 8 zlatých. Podmanil si tím celý rakouský trh. Jako své rodové sídlo si Starckové zvolili Staré sedlo, kde Johann koupil nejstarší minerální závod a vyráběl tam kamenec²⁰. Jejich zámek zde stále ještě stojí (příloha 15).

Sokolovský zámek prošel v tomto století poslední rozsáhlou úpravou. Kuželové střechy byly nahrazeny stanovými (příloha 16). Naše město také navštívil hudební skladatel Johann Wolfgang von Goethe, který se setkal se zdejším rodákem básníkem A. I. Fürnsteinem.

3.3 19. století

Politické, kulturní i sociálně ekonomické dění se revoluce dotkla tak, že došlo ke konci feudalismu (systém lenních vztahů charakteristický pro evropský, zejména vrcholný středověk) a nastoupila nová éra v čele s Františkem Josefem I. Nadšení lidu vyvolal příslib vydání ústavy z úst Ferdinanda V. Dobrotivého. V Sokolově, stejně tak v okolních obcích, vznikaly národní gardy určené k ochraně pořádku.²¹ Přestože k sešlosti obyvatelů nově zvoleného zemského sněmu díky Pražskému povstání nikdy nedošlo, i tak toto období přineslo mnoho změn. Mezi nejvýznamnější patřilo zrušení poddanství, panská správa byla nahrazena obecní samosprávou, vznikaly politické okresy. Okres Sokolov se stal sídlem okresního soudu.²² Ústava byla nakonec vydaná až v roce 1867. O dva roky déle čítal Sokolov přes 3000 obyvatel.²³ O několik desítek let později už to bylo téměř dvakrát tolik a 4 roky před vypuknutím 1. světové války to bylo již 8 866. Velký rozmach také nastal výstavbou železniční a silniční sítě. Sokolov se stal dopravním uzlem. V roce 1894 byla postavena měšťanská škola²⁴, dnešní ZŠ v Rokycanově ulici, tzv. Centrálka. Další roky nechaly vzniknout židovskou synagogu, v místech MěÚ byl vystavěn sirotčinec, v roce 1898 pak zkrášlila Staré náměstí Jubilejní kašna. Rok 1904 byl rokem

²⁰ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

²¹ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 103

²² BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 15.

²³ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

²⁴ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 15

vysvěcení evangelického, vrch Hard ozdobila v roce 1907 rozhledna rok, 1911 umožnil vstoupit prvním pacientům do nové Okresní nemocnice Františka Josefa I. a také se lidé mohli těšit z prvního kina. Město patří v tu dobu k místům, která byla v elektrifikaci mezi prvními.²⁵

3.4 Průmysl

Dolování ke konci 19. století pomohlo k rozvoji dalších průmyslových odvětví. Textilní továrny ve Svatavě, Libavském údolí, Kraslicích a Kynšperku nad Ohří zaměstnaly mnoho lidí. Stejně tak sklárny v Dolním Rychnově, v Oloví, Chodově, ale také přímo v Sokolově. Výroba porcelánu poskytovala obživu v Chodově, Loučkách a Horním Slavkově. Kraslicko se zabývalo vzrůstající výrobou hudebních nástrojů, dále pak výrobou dřevěných hraček.²⁶ Továrna Antona Richarda Breinla patřila k největší v Evropě.²⁷

3.4.1 Hornictví - těžba hnědého uhlí

První zmínky nacházíme už od roku 1642²⁸, i když Sokolov býval celá staletí městem zemědělským. Změna přišla až s průmyslovým rozkvětem. Život horníka ztrpčovala neuvěřitelně dlouhá pracovní doba, nelehké pracovní podmínky, bezpráví a nepatrná mzda.²⁹ Z 12 hodinové směny v dolech se podařilo dobu zkrátit na 10 hodin, ale přesto ji mohl zaměstnavatel podle potřeb protahovat. Továrny pak zaměstnance držely na 14 hodinových směnách. Běžnou praxí bylo využívání dětské pracovní síly, a to ještě v roce 1895. Dle Prokopa se v letech 1870 - 1915 zranilo v dolech 597 lidí a zemřelo 122 horníků.³⁰

Rozšiřující se těžba čítající kolem 300 lomů a dolů se rozprostírala od Sadova a Lesova přes Karlovy Vary, Počerny, Tašovice, Chodov, Nové Sedlo, Staré Sedlo,

²⁵ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 36 - 37

²⁶ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 116

²⁷ Kotěšovec, V.: *Kraslická kronika*. Vydání 1. Klatovy: Nakladatelství Českého lesa v Domažlicích, 2006. ISBN: 80-86125-71-8, s. 86

²⁸ JISKRA, Jaroslav. Velká kniha hornictví Karlovarského kraje. Svatava: Jan Bodrov, 2010. 351 s. ISBN 978-80-254-7338-2.S. 5.

²⁹ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 38

³⁰ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 38

Královské Poříčí, Lomnici, Svatavu, Sokolov, Dolní Rychnov, Bukovany, Habartov, Zlatou, Kynšperk, Nový Kostel, Třebeň a Cheb až k Pomezí nad Ohří.³¹

3.5 První světová válka

I když se přímé boje I. světové války odehrávaly daleko od Sokolova, podepsaly se na životě obyvatel Sokolovska, Kraslicka a Loketska, stejně tak celé Evropy. Rakousko-uherskou uniformu oblékly stovky mužů, aby se vydali bojovat za zájmy císaře pána. *O mrtvých první světové války z Karlovarska máme přesné statistické údaje. Z bývalého okresu Karlovy Vary úhrnem padlo 2612 mužů ze 49 obcí., což byla 3,25 procenta všech obyvatel (78 762 osob). V některých obcích Sokolovska dosahovaly počty padlých až 6 % všech obyvatel.*³²

Nedostatku potravin, který se ukázal velmi brzy po začátku války, nepomohl ani přidělový systém. Celá řada jich nebyla k sehnání, a protože město nebylo v zemědělském průmyslu samostatné, stali se různí překupníci tzv. obchodníky s bídou. Kupříkladu litr mléka stál 4 koruny, kilogram masa 32 korun a bochník chleba pak 28 rakouských korun. Hornická mzda v tu dobu činila cca 4 rakouské koruny, a to byla jednou z nejvyšších.³³ Hlad posloužil jako úrodná půda pro různé nemoci, jakou byla například Španělská chřipka³⁴. Protože i Sokolov musel ukázat zbrojní podporu, začaly v roce 1917 nově vystavené chemické závody vyrábět elektrickou energii, karbid vápníku a dusíkaté vápno. To vše pro výrobu výbušnin. Smutným faktem zůstává i to, že se na výstavbě závodu podíleli váleční zajatci z pracovního tábora v Jindřichovicích .

³¹ JISKRA, Jaroslav. Velká kniha hornictví Karlovarského kraje. Svatava: Jan Bodrov, 2010. 351 s. ISBN 978-80-254-7338-2. str. 5.

³² Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 128

³³ Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994. s. 42

³⁴ *španělská chřipka - na člověka se přenáší z ptáků. Španělé jsou v tom úplně nevinně. Nemoc po nich dostala jméno vlastně jen náhodou. Kvůli válce panovala takřka všude v Evropě přísná vojenská cenzura. Nehodilo se do válečného tažení zveřejňovat negativní zprávy o nemoci, která zabíjí vojáky. Jedinou výjimkou bylo právě Španělsko.*
[online] <<https://www.nasezdravotnictvi.cz/aktualita/pred-sto-lety-uderila-spanelska-chripka-proc-byla-tak-smrtici>> [Cit. dne 2019-05-10].

3.5.1 Zajatecký tábor v Jindřichovicích

(příloha 17)

Stavba počala 13. června 1915, první zajatci dorazili 17. června 1915. Ubytování byli v provizorních barácích, které stály při hlavní silnici u odbočky na Rotavu a podíleli se na pracích souvisejících se stavbou. Už během října byly dokončeny budovy velitelství a dva vodní rezervoáry, z nichž se jeden stal po válce mauzoleem. Tábor se po dokončení skládal z 100 dřevěných baráků pro zajatce, 6 budov pro zajaté důstojníky, 13 domů infekčního oddělení, 14 baráků pro lehce nemocné s vlastní kuchyní, sprchami a prádelnou. Část pro zajatce disponovala 2 pekárny se sklady potravin, 3 sklepy na brambory, kuchyní, 2 baráky se sprchami a prádelnami, toaletami, sklady textilu, 4 sklady slámy a dalšími pomocnými budovami. Nechyběla kaple a lehárny, což byly domy s posuvnou střechou, kde se využívalo slunce a vzduchu k léčbě a relaxaci. Táborem vedla úzkokolejka až k lanovce do čedičového lomu. V sousedství stálo 14 baráků plus 1 pro lehce nemocné spolu s umývárnou, kuchyní, kantýnou a skladem pro ostrahu tábora. 5 dalších měli k dispozici důstojníci a poddůstojníci opět s veškerým příslušenstvím. Nechyběla táborová pošta, kanceláře, různé sklady, důstojnické kasino, stáj, hřiště, zahradnictví, atd. Bylo to, s nadsázkou řečeno, malé město.

Neznalý člověk by mohl říci, že to vlastně nezní tak hrozně, ale z omylu nás vyvede argument, že tábor byl celý obehnán ostnatým drátem, jenž byl napuštěn elektrickým proudem. Pořádek hlídalo také několik strážních věží. Celá stavba celkem stála 7 miliónů rakouských korun a vzniklo zde dohromady přes 170 objektů, ve kterých se podle odhadu ocitlo až 28 000 zajatců. Přesné číslo zůstává neznámé.

Zajatecký tábor v Jindřichovicích byl jeden z největších táborů, co vznikly na území habsburské monarchie. Po válce v roce 1927 byly ostatky vězňů exhumovány, uloženy do dehtem natřených schránek a umístěny v mauzoleu. Jedinou stavbou, která zbyla z celého tábora.³⁵

³⁵ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

První světová válka pohřbila kolem 30 miliónů mrtvých. S toho 20 milionů civilních obyvatel podleho nemocem, hladu a jiným útrapám. Bojovalo se pomocí plamenometů, poprvé nasazených tanků a také bojových plynů.³⁶

Rakousko- Uhersko přestalo existovat.

28. 10. 1918 vznikla Československá republika.

3.6 2. světová válka

Po válce, kdy se země sbírala ze dna přišla doba velkého rozkvětu. Počet obyvatel se v roce 1930 vyšplhal k číslu 11 284. Zlaté časy přerušila Velká hospodářská krize na počátku 30. let 20. století. Zasáhla do provozu porcelánek, skláren, textílek. Nezaměstnanost (v roce 1932 to bylo 5 600 lidí včetně horníků³⁷), bída a hlad způsobily velmi napjaté vztahy mezi Němci a Čechoslováky. Na nespokojenosti a tíživé situaci lidí se přižívovaly různé zločinné nacistické ideologie. Sdp (Sudetoněmecká strana) v čele s Heinleinem měla v dubnu 1938 sjezd v Karlových Varech, kde přijala tzv. karlovarské požadavky³⁸. Heinleinova strategie posvěcena Hitlerem byla taková, aby Německo žádalo vždy tolik, aby nikdy nemohlo být spokojeno.³⁹

³⁶ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 130- 131

³⁷ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 27

³⁸ *Karlovarské požadavky SdP = úplná rovnoprávnost německé národnostní skupiny s českým národem, uznání sudetoněmecké národní skupiny jako právnícké osoby k ochraně tohoto rovnoprávného postavení ve státě, vymezení a uznání sudetoněmeckého území, vybudování německé samosprávy v sudetoněmeckém území ve všech oborech veřejného života, pokud jde o zájmy a o věci německé národnostní skupiny, zákonná ochranná ustanovení pro ty sudetoněmecké státní příslušníky, kteří žijí mimo uzavřené území své národnostní skupiny, napravení všeho bezpráví, které bylo učiněno sudetským Němcům od roku 1918 a nahrazení škod, které tímto bezprávím vznikly, uznání a provedení zásady: v německém území němečtí veřejní zaměstnanci úplná svoboda přiznání k německému národu a k německému světovému názoru.* Česká televize [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12171876383-dnes-pred-80-lety/0/60071-karlovarske-pozadavky-sdp/>

³⁹ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 142

Mnichovská zrada

23.9.1938 v 17 hodin zaznělo z rádia: *Vláda republiky, aby zachránila národ před zkázou, přijala na své dnešní schůzi podmínky mnichovské konference.*

O rozbití ČSR rozhodly 4 evropské velmoci – Francie a Anglie (spojenci) a Německo s Itálií. Mnichovská dohoda byla smlouvou o odevzdání pohraničí Říši. V říjnu začala německá vojska obsazovat pohraniční území.⁴⁰ Sokolov obsadila 3. 10. 1938 německá armáda. Náměstí přejmenovali po svém Vůdci. Lidé neustále žili ve strachu. Nejvíce díky předání pohraničí utrpěli sokolovští židé. Synagogu vypálenou a následně zbořenou v prosinci 1938 a zabití židy připomíná pamětní deska na budově bývalého hotelu Ohře.⁴¹ (Válku ze stoupců židovské víry v Sokolově nepřežil prakticky nikdo. O život přišli převážně v koncentračních táborech.) Na území předaném Hitlerovi v té době žilo cca 2 850 000 občanů německé a 800 000 občanů české národnosti. Sudety po Mnichovu opustilo na 400 000 Čechů. Zbytek tu zůstal bez jakýchkoliv občanských práv.⁴² Okres Karlovy Vary jich čítal 13 658, vesměs ve smíšených manželstvích.⁴³

Dne 4. října 1938 projížděl A. Hitler Sokolovskem. Bylo to přesně v jedenáct hodin dopoledne. „Děkujeme svému Vůdci!“ Dav nadšeně bouřil. Pak se Hitler podepsal do pamětní knihy, přijal květiny, děkoval a hladil děti po tvářích, potom pronesl krátkou řeč o socialistické myšlence, která stmelí německý národ a Sudety bude navždy chránit německý meč. Mnoho lidí slzelo a ústa jim oněměla dojetím.⁴⁴

Sudetští Němci se na chvíli cítili přesně tak, jak si přáli a jak jim Hitler sliboval. Pak se ale začaly rozdávat potravinové lístky, přiděl se snižoval a když se začali z války vracet první ranění, získávalo zdejší obyvatelstvo zřetelnější představu o tom, co se ve skutečnosti na frontě děje. Aby se zacelily mezery v závodech a dílnách, přivlekli sem

⁴⁰ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

⁴¹ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 31

⁴² JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 4

⁴³ Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004. s. 144

⁴⁴ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

nacisté stovky vězňů a válečných zajatců. Z dnešního závodu Sametex v Kraslicích (daleko známější je pod názvem Krajka) se stala pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. Dnes utrpení 6000 zajatců připomíná pamětní deska vyvěšená u dřívějšího hlavního vchodu.⁴⁵

Válka byla pro Sokolov ukončena vstupem amerických vojsk, a to 7. 5. 1945.

3.7 Odsun

S postupným odsunem Němců probíhajícím v převážně v letech 1946 – 47 ubývá také obyvatelstva. To má za následek méně pracovních sil, a tím i tedy velké oslabení zdejšího průmyslu. Mnoho Němců tehdy žádalo o československé státní občanství, které bylo nakonec uděleno jen menšině. Zpravidla těm „nepostradatelným“.

Podniky posílaly dopisy OSK s žádostmi o prozatímní osvědčení o nepostradatelnosti zaměstnanců s německou národností. Na těchto dokumentech bylo pak červenou tužkou napsáno „nepostradatelní“. Někdy u všech, někdy jen u některých, byla pak taktéž červenou tužkou odháčkována jména. Nepodařilo se mi bohužel zjistit, k čemu toto sloužilo. Domnívám se, že ‚odháčkování‘ byli ti, kterým bylo dovoleno zatím zůstat.⁴⁶

Směrnice pro odsun německého obyvatelstva vydané velitelem praporu Václavem Kaiprem byly zaslány všem stanicím SNB (Státní národní bezpečnost) (viz.příloha 18). Noví čeští a slovenští obyvatelé nahrazovali postupně odejité Němce. Bohužel pro město odešlo spousta kvalifikovaných sil. Zůstává zde však mnoho horníků a přichází peněz chtiví lidé. Díky nim se na nějaký čas uvažuje o zbourání starého Falknova a vystavení nového v oblasti Vítkova. Důvodem jsou bohaté zdroje hnědého uhlí. K uskutečnění plánu nikdy nedošlo. Poválečná doba přinesla i změnu názvu města. To bylo z Falknova přejmenováno 31. 3. 1948 na Sokolov.⁴⁷

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

⁴⁷ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3. S. 32

3.7.1 Svědectví⁴⁸

Historie odsunu je velmi problematická, mnohé Čechy rozděluje dodnes. Pro mnohé to byla a je nutná spravedlnost, pro další, zejména pamětníky, je to zdroj nedopatření či omylů a krutosti. Dokládá to i rozhovor s přímým účastníkem konce války a odsunu sudetských Němců v roce 1945 panem Alfredem Wernerem. Jeho vzpomínky jsou místy až mrazivé. Jedná se o město Kraslice.

„Já si pamatuju jenom věci, kterých jsem se třeba nějak sám zúčastnil, pokud se mi to hodně zapsalo do paměti, ale v podstatě... né nevim, taky všechno, vim hodně z vyprávění.“ „Já jsem o tom taky právě slyšela, že lidi, jak toho byli plný, jak se sem začali vracet, tak se s Němci nezacházelo zrovna nejlíp.“ „To sem se nezačli vracet ty, který odsud byli odsunutý, ty Češi, to ne, sem se začli vracet taková ty, který chtěli rychle zbohatnout, sem začli chodit. Ty, co tu někdy bydleli, ty se možná vrátili některý, ale to byli slušný lidi, to nebyli žádný to... Ty si třeba našli svoje baráky, kde bydleli předtím a ty nikoho .. možná, že si s někým mohli vyřizovat účty, ale nevim o tom, není mi známo, ale byli taková, který přišli rychle si nahrabat a zase zmizeli, to jo, těch bylo hodně. To byli taková ty pražský pologengstři, to jako jo, no. Ty přijeli, byli ozbrojený, sebrali nábytek, sebrali kožichy a zase zmizeli.“ „A ten barák nahoře, kde bydlela babička Wernerová (dědečkova maminka - pozn. autorky) , to je rodnej barák? Jinde jste nebydleli?“ „Ne.“ „A ještě byly tady někde bunkry, vid’? Jsi mi tenkrát říkal. Že když byly nálety, že jste běželi se schovat do bunkru.“ „ No byly tady protiletadlový kryty, protiletectký kryty, ne bunkry. Byly všude možně. Za dnešním městským úřadem, tam je to zadělaný, tam je to i vidět. Byly za sklípkem, v tý skále byly bunkry. Byly leckde protiletectký kryty a když vždycky byly nálety, tak tam do těch krytů lidi utíkali se schovat. Já si pár náletů pamatuju taky, samozřejmě, taky si vzpomínám, protože to bylo vždycky takový... to je takový velký trauma, který se člověka nějakým způsobem dotkne, to nevymizí z paměti. Já si třeba pamatuju příjezd americkéjch vojáků do Kraslic, jo, to si pamatuju, vidim jako dneska. A přijeli od Lubů, po Mánesovce jeli dolů a protože my, protože barák máme naproti, my jsme byli zrovna... asi jsme někam šli, na nějakou to... myslim si, že to mohla bejt neděle, já nevim proč, protože se chystala rodina někam jako na špacír a najednou jeli... jel tank a ted’ točil tou věží, ted’ ženský začaly křičet. No a pak jely džípy a pak zase nějaký tanky. Pro

⁴⁸ Rozhovor veden s Alfredem Wernerem dne 28. 12. 2014, nahrávka uložena v soukromém archivu autorky

mě to bylo ... mně bylo pět, že jo... já to vidím jako dneska, úplně to vidím. Bylo to 26. dubna 1945, kdy byly umístěny do školy (budova 2. ZŠ Kraslice - pozn. autorky) americký vojenský jednotky. Vojáci seděli pořád v oknech, nohy ven a kouřili cigarety. A nás jako děti tam dospělí posílali, že jo, protože ty se jich báli. A děda byl vždycky schovanéj za rohem baráku. Oni třeba kouřili a jak nás viděli, tak se nám smáli, tu cigaretu zapálili, jednou potáhli a hodili ji na zem. A dávali nám i celý, někdy hodili i bonbóny a čokolády. ... to byl tabák. Takže to rozbalili a dělali nový cigarety. Cigarety nebyly, nic nebylo. Všeho bylo málo. My to sbírali do takových papírových kornoutů.“ „A jak to bylo s odsunutím? Ty jsi vyprávěl, že k vám chodili domů.“ „Jo jo, to chodili. Nejprve chodili amíci s těma, jak měli ty pásy RG, revoluční garda se jim říkalo, pak taky rabovací garda. A pak chodili i oni sami- Ale vojáci se chovali vždycky slušně. Přišli, prohlídli celej barák a zase odešli. Jednou tam přišel jeden a děda, jak byl výrobce hudebních nástrojů, tak měl doma harmoniku tahací. Ne, počkej, trubka to byla. A on ji hrozně chtěl a děda ji nedal. A on teda odešel, nesebral ji. A další den přišel a přinesl strašně moc jídla. A chtěl to vyměnit za tu trubku. A jídlo tenkrát nebylo. Tak dědeček s babičkou to vzali. On přinesl čokolády, prostě moc jídla. Takový ty konzervy jaky byly. UNRA se jmenovaly, takový velký písmena tam byly. A to bylo maso. To bylo masa na strašně dlouho.“ „A kolik kilo věcí si sebou mohli vzít odsunuté? Jak to tenkrát bylo? Proč jsme my neodešli? Díky dědovi?“ „Tenkrát se muselo odejít do 48 hodin po tom, co přišlo rozhodnutí. Mám pocit, že si mohli vzít 30 kg na osobu, ale nevím to přesně. To ty co byli u NSDAP, ty šli hned. S těma se nikdo nebavil. Oni tady byly sběrný tábory. Jeden byl v Mánesovce. Tam byl nejdřív tábor totálně nasazených na místě bývalýho hřbitova. To byl starej hřbitov, ještě za první republiky. No a tenkrát tam bylo shromaždiště odsunutých Němců. Tam prej byl samozvanéj policejní prezident, nějakej Bešta. Ten prej tam řádl, i snad fackoval lidi. Ale to nevím. To znám z vyprávění těch odsunutejch Němců, ty se i zmiňujou, že právě někde i v těch letech lágrech s nima bylo špatně zacházeno, ale já to potvrdit nemůžu a nevím to. Já co vim z doslechu nebo od našich, nebylo nic až zas tak... Tady zas až tak ne, jinde možná, nevíme kde jak, něco se muselo dít tady na Krásný Lípě, tady nad Šindelovou. Tam prej byli nějaký lidi, nevím, jestli zabíjení přímo, ale že s nima nebylo dobře zacházeno. Ale v podstatě tady asi... nevím, aspoň se o tom nikde nemluvalo. Nevím taky všechno, vim hodně z vyprávění.“ „A dědeček tvůj byl teda výrobce hudebních nástrojů, jo?“ „No vyráběl doma, byl soukromník. Soukromej výrobce hudebních nástrojů.“ „Protože já jsem teď

právě u té průmyslové revoluce, kdy tady přicházela ta textilní výroba a ta výroba těch hudebních nástrojů. Kdy se tak mohl narodit tvůj dědeček?“ *„Dědeček se narodil v roce 1887 si myslím a babička taky 1887, to nevím teď přesně, já bych to musel najít někde v dokladech, ale ta se narodila ve Vídni a ty se přistěhovali sem, když jí bylo 12.“* „A za čím sem šli? Za prací?“ *„Tenkrát to bylo Rakousko - Uhersko, tak já to nevím, za čím sem šli.“* „A oni sem přišli z Vídně a dědeček tady normálně žil.“ *„Ten tu žil normálně no.“* „A dědu si tu teda nechali?“ *„Děda patřil do nepostradatelných.“*

Praktická část

Praktická část poskytuje soubor pracovních listů a nápadů na výuku jak uvnitř školy, tak venku, i v jiných předmětech než je vlastivěda. Soubor materiálů má za úkol práci kolegům usnadnit a žákům zpříjemnit. Pracovní sešit nese název „Víš, kde žiješ?“ a zaměřuje se na další diskutovaný problém, a to „čtení s porozuměním“. Děti by se s jeho pomocí měly naučit pracovat sami s dostupnými informacemi a pokud jim nějaká chybí, tak by ji měly umět vyhledat. Pracují tak se svojí představivostí a prohlubují schopnost samostatného myšlení. Je koncipován tak, aby žáky zaujal a aby ho měli možnost dotvářet k obrazu svému.

4 Pracovní sešit

VÍŠ, KDE ŽIJEŠ?

Pracovní sešit

Jméno: _____

Příjmení: _____

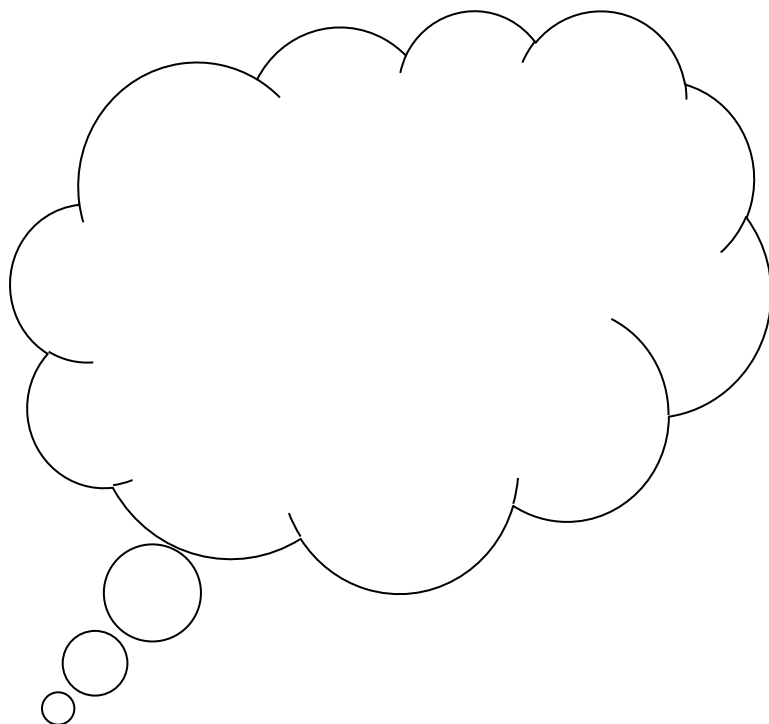
Rok: _____

Třída: _____

Sem nalep svoji fotografii
nebo požádej kamaráda, aby tě nakreslil :-)

Vítej v hodinách vlastivědy, ve kterých se dozvíš nejen spoustu zajímavých informací, ale také si budeš moci zkusit, jak moc dobře znáš historii svého města. Pracovní sešit Tě bude doprovázet celou cestu za poznáním, při kterém Tě čeká jak společné, tak i samostatné řešení úkolů.

Doufám, že Tě bude učivo o Sokolovu bavit.

Přejí mnoho úspěchů.

NÁZEV MĚSTA

Dnešní název města Sokolov získaný v roce 1948 je odvozeninou německého názvu Falknov, který vznikl ze slov des (der) Falken (Falke – sokol) Au(e) – Sokolova (sokolí) mokřina (luh). Vyznačovala louky kolem řeky Ohře, v jejímž okolí žilo kdysi nemalé množství sokolů. K názvu se také váže pověst o sokolníkovi Šebestiánovi, který údajně cvičil sokoly pro potřeby bohatých šlechticů.

Během let se původní označení Falknov měnilo. Jako první doložený název je Valkenawe užívaný v letech 1279, v roce 1359 se změnil název na Falknow, o 11 let později v roce 1370 na Falkenaw. V revolučním roce 1848 se název vrátil opět na Falknow.

1) Jaký z názvů se Ti líbí nejvíce?

2) Představ si, že městu Sokolov by někdo ukradl název a ty bys musel/a vymyslet nový. Jak by zněl?

3) Spočítej, kolik let trvalo, než se název města změnil z Valkenawe na Falkenaw.

4) Nakresli na druhou stranu dopravní značku upozorňující na vjezd do města, které nese sebou vymyšlený název :-)

Minilidi, maxilidi, kolik nás tu vlastně bydlí?

Sčítání obyvatele ukazuje jak stoupající, tak i klesající počty obyvatele. Jedno z prvních sčítání probíhá r. 1869, kdy měl Sokolov 4 370 obyvatel. V roce 1930 to již bylo 12 647. Pět let po druhé světové válce v roce _____ (doplň letopočet) klesl počet na 9 777. Druhá polovina dvacátého století byla ve znamení budování obecních domů tzv. paneláků, proto již v roce 1961 počet obyvatel znovu stoupá na hodnotu 18 041. Nejvyššího počtu obyvatel Sokolov dosáhl v r. 1991, kdy bylo 25 210 obyvatel. K datu 31. 12. 2016 byl počet obyvatel 23 546.

1) Doplň chybějící písmena

2) Kolik obyvatel má Sokolov dnes?

3) Spočítej: (v případě potřeby použij na výpočty druhou stranu listu)

- ✓ O kolik obyvatel se zvýšil počet od roku 1869 do roku 1930?

- ✓ Pět let po válce počet od roku 1930 klesl. Na kolik obyvatel to bylo?

- ✓ Kolik let uběhlo od doby, kdy měl Sokolov nejvyšší počet obyvatel?

- ✓ Na internetu zjistí počet obyvatel ke dni 1. 1. 2019 a vypočte rozdíl mezi rokem 2016 a 2019

První zmínka

První písemný důkaz o Sokolovu se datuje ke dni 13. dubna 1279 a jedná se o kupní smlouvu podepsanou třemi

bratry, jejichž příjmení je Valkenawe. Tito tři bratři, zakladatelé Falknova (dnešního Sokolova), patřili k rodu Nothaftů. V době příchodu tohoto chudšího rodu, což dokazuje i jejich jméno (v překladu nuzák, chudák) zde již stál vodní hrádek. Tvořila ho kruhová hradební zeď a obytný palác obdélníkového tvaru.

1) Zkus zapřemýšlet, kde mohl původní hrádek stát. Svůj odhad napiš a pak vyhledej, jestli jsi měl/ a pravdu.

2) Kolik dohromady bylo lidí podepsaných na prvním písemném důkazu o existenci Sokolova? V jakém příbuzenském vztahu byli? Jak znělo jejich příjmení?

4) Vysvětli význam podtržených slov (pokud nevíš, pracuj s internetovým vyhledávačem)

5) Nakresli, jak si takový sokolovský vodní hrádek představuješ. Své představy se spolužáci porovnejte a okomentujte.

A large, empty rounded rectangular box with a thin black border, intended for drawing a Sokolovský vodní hrádek (Sokolov water fountain).

POTVRZENO

Městem se Sokolov stal pravděpodobně v roce 1313, kdy mu práva byla dána králem Janem Lucemburským. Listinu zničil požár v roce 1397. Opět potvrzena byla Václavem IV., a to 28. 8. 1397. Poslední držitel Falknova z rodu Nothaftů Jan prodal panství nejspíše Mikuláši Winklerovi ve 14. století. Ten, jako bezdětný, ho odkázal svému strýci Torstovi ze Starého Hrozňatova. V roce 1366 pak území postoupil Karlu IV. a o 69 let později jej získal rod Šliků pocházející z Chebu.

1) Jak dlouho je Sokolov městem?

2) Vzpomeneš si, čí manžel a otec byl Jan Lucemburský?

3) Najdi na mapě, kde se nachází Starý Hrozňatov a napiš název většího města, vedle kterého leží.

4) Napiš názvy čtyř staveb, které nechal postavit Karel IV.

5) Co znamená v textu slovo „postoupil“?

6) V jakém roce získal území Sokolova rod Šliků? _____

ŠLIKOVÉ

Kašpar Šlík dostal za své služby a finanční pomoc králi Zikmundovi v boji proti husitství kromě jiného také falknovské panství a byl povýšen do panského stavu. V roce 1487 došlo po smrti Kašparova syna Matouše k rozdělení celého panství mezi jeho syny. Tím vznikly tři rodové větve, a to ostrovská, loketská a falknovská.

Nejvýznamnější majitel falknovské větve a také jejím zakladatelem se stal Míkuláš Šlík (1480 - 1522), který nechal přebudovat starou tvrz na hrad. Jeho syn Volf (1522 - 1556) pak podle předpokladů nechal udělat renesanční přestavbu, při které vznikl zámek se čtyřmi nárožními věžemi.

1) *Vypíš jména všech Šlíků, kteří postupně vlastnili sokolovské panství.*

1.

2.

3.

4.

2) Vypiš pod sebe všechny rodové větve a k nim napiš názvy měst, ve kterých členové rodu sídlili.

_____ → _____

_____ → _____

_____ → _____

3) Vyhledej a napiš, co významného provedli Mikuláš Šlák a Volf Šlák. Čím byl pro Mikuláše Volf?

➤ -----

➤ -----

4) Král Zikmund byl synem českého krále Karla IV. Z jakých dvou rodů Karel IV. pocházel?

5) Znáš ještě jiné členy těchto dvou královských rodů? Napiš je.

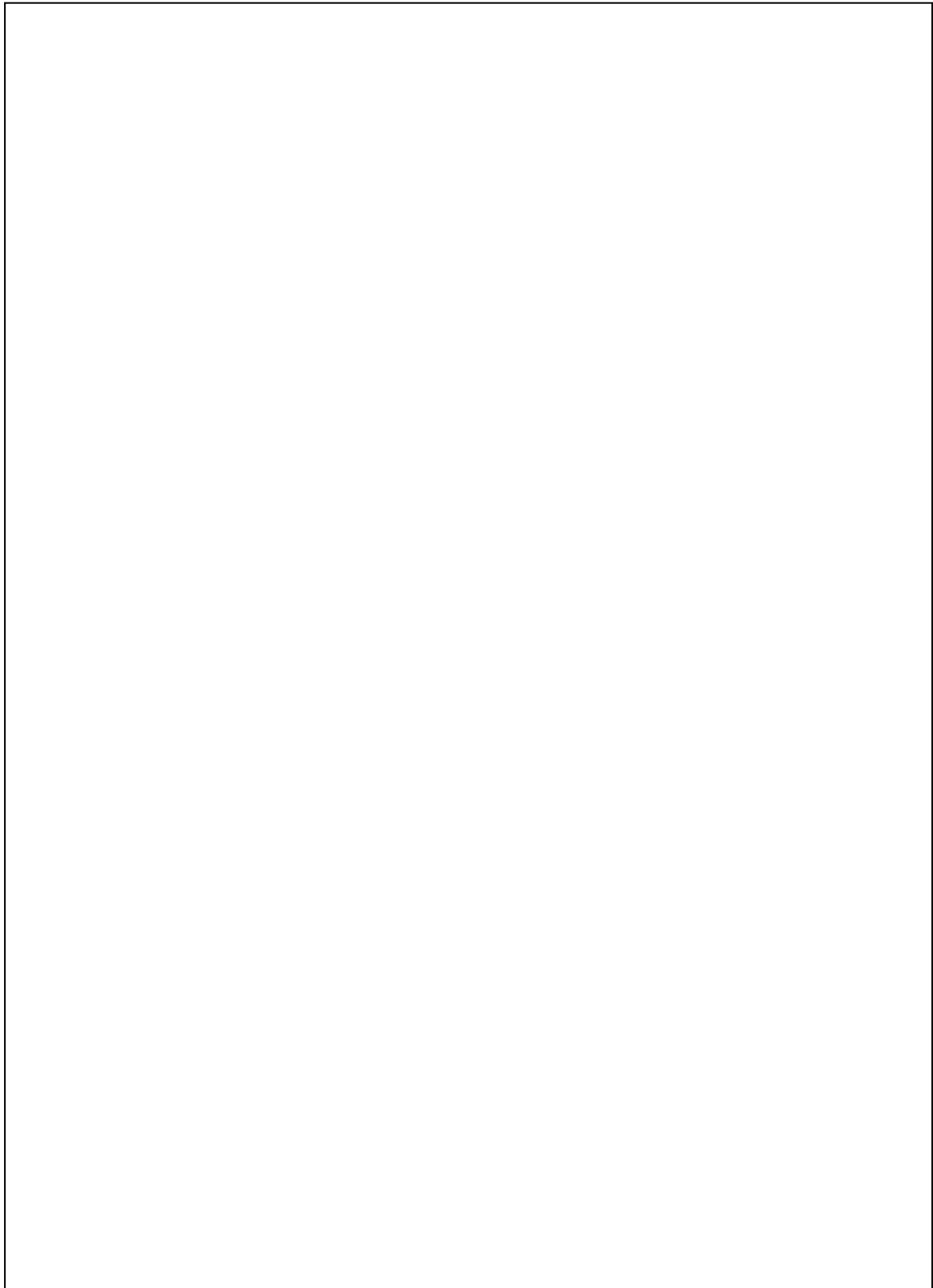
Období výstavby

Po skončení třicetileté války konečně mohlo dojít k obnově jak města, tak sídla pánů. Velká zásluha patří Janu Hartviku Nosticovi, který se stal v roce 1630 dědicem svého strýce Otty Nostice, prvním pánem z rodů Nosticů na Sokolovsku. Během 4 let (1659 - 1663) byl obnoven zámek uprostřed nádvoří postavena kašna a v jedné z věží pak kaple Proměnění Páně. V 18. století k zámku přibyl domek pro zahradníka a budovu lesní správy. Další léta po renovaci zámku byla věnována výstavbě správních budov, jízdnárně, stájím. V místech, kde dnes stojí domov důchodců v sousedství tehdejšího hřbitova, nechal postavit vrchnostenský špitál a chudobinec pro 12 chudých.

1) Podtrhni zelenou barvou všechna jména z rodu Nosticů a modrou barvou podtrhni vše, o čem se dočetl/ dočetla, že bylo vybudováno.

2) Vše, co bylo vybudováno, vypiš na řádek.

3) Kdyby ses stal/ a bohatým členem rodu Nosticů, co bys nechal/ a v Sokolově postavit ty? Napiš a nakresli. :-)

NOSTICOVÉ

Místem posledního odpočinku rodiny Nosticů se stal kapucínský klášter postavený v letech 1663 - 1667. Prvním, kdo v kryptě pod klášterním kostelem sv. Antonína Peduánského odpočíval spolu s manželkou byl právě Jan Hartvik s chotí Marií Eleanorou Popelovou z Lobkovic. V dalších letech došlo k barokní přestavbě kostela sv. Jakuba. Mariánský sloup a socha bájného zakladatele města sokolníka Sebastiana přibyla na náměstí v první polovině 18. století.

1) Jaké místo se stalo posledním odpočinkem rodu Nosticů? Víš, kde stojí?

2) Vyhledej, co znamená slovo podtržené v textu a odpověď napiš na řádek.

3) Vyhledej, co nebo koho měl za úkol opatrovat sv. Antonín Peduánský. Víš, kde se v Sokolově nachází torzo jeho sochy?

O rytíři Šebestiánovi

Bylo to v čase křížových výprav. Někde na horní Ohři žil rytíř zvaný Šebestián, a ten se zúčastnil tažení proti Turkům, kteří tenkrát znesnadňovali věřícím přístup k Ježíšovu hrobu ve Svaté zemi. Když se pak po létech vrátil do své vlasti, našel místo své tvrze jen spáleniště a zarostlý hrob své ženy a dítěte. Poklekl, pomodlil se a rozhodl se, že odejde z míst, která mu připomínala ztrátu lidí nejdražších. Pustil se po řece a po krátkém putování lučinatým údolím došel až k soutoku Ohře a Svatavy. Tam si v pustých lesích postavil chýši. Živil se lovem ryb, zvěře a medem divokých včel. Do té krajiny zajížděli často loketští hradní páni na lov se cvičenými sokoly. Rytíř, prošlý těžkými boji, byl prý i dobrým ranhojičem. I vyhledávali ho proto obyvatelé okolních slovanských vsí. Brzy vznikla kolem poustevníka srubu osada, kde cvičili lovčí sokoly a již bylo dáno jméno po sokolech – Sokolov. Obraz sokola později přešel i do městského znaku.

- 1) Líbí se ti pověst? Znáš ještě nějakou jinou? Vyprávěj ji spolužákům.*
- 2) Pokus se namalovat sokolníka i se sokolem. Maluj na druhou stranu papíru.*

Už jsi viděl/ a sokola naživo?

Průmysl

Dolování ke konci 19. století pomohlo k rozvoji dalších průmyslových odvětví. Textilní továrny ve Svatavě, Libavském údolí, Kraslicích a Kynšperku nad Ohří zaměstnaly mnoho lidí. Stejně tak sklárny v Dolním Rychnově, v Oloví, Chodově, ale také přímo v Sokolově. Výroba porcelánu poskytovala obživu v Chodově, Loučkách a Horním Slavkově. Kraslicko se zabývalo

vzrůstající výrobou hudebních nástrojů, dále pak výrobou dřevěných hraček. Továrna Antona Richarda Breinla patřila k největší v Evropě.

1) Vypiš všechna průmyslová odvětví, která se na území Sokolovska rozvíjela.

2) Představ si, že jsi dítě vyrůstající v tehdejší době. Jak by měla vypadat tvá oblíbená dřevěná hračka? Nakresli ji :-)

A large empty rectangular box with a black border, intended for the student to draw their favorite wooden toy.

Hornické město

Život horníka ztrpčovala neuvěřitelně dlouhá pracovní doba, nelehké pracovní podmínky, bezpráví a nepatrná mzda. Z 12 hodinové směny v dolech se podařilo dobu zkrátit na 10 hodin, ale přesto ji mohl zaměstnavatel podle potřeb protahovat. Továrny pak zaměstnance držely i na 14 hodinových směnách. Běžnou praxí bylo využívání dětské pracovní síly, a to ještě v roce 1895. V letech 1870 - 1915 zranilo v dolech 597 lidí a zemřelo 122 horníků.

1) Co podle tebe znamená „využívání dětské pracovní síly“?

2) Spočítej, jak je to dlouho, co je zakázáno ji v naší republice využívat.

3) Víš, jak vypadá současný horník a jak je oblečený do své práce? Jak asi mohl vypadat ten někdejší? Namaluj do připravených rámečků oba dva. Poté obrázky porovnejte a na internetu se společně podívejte, jestli jste se trefili.

Co přinesla 1. světová válka?

Nedostatku potravin, který se ukázal velmi brzy po začátku války, nepomohl ani přidělový systém. Celá řada jich nebyla k sehnání. Město nebylo v zemědělském průmyslu samostatné, a proto se různí překupníci stali takzvanými obchodníky s bídou. Kupříkladu litr mléka stál 4 koruny, kilogram masa pak 32 korun a bochník chleba pak 28 rakouských korun. Hornická mzda v tu dobu činila cca 4 rakouské koruny, a to byla jednou z nejvyšších. Hlad posloužil jako úrodná půda pro různé nemoci, jakou byla například Španělská chřipka*. V roce 1917 začaly chemické závody, na jejichž stavbě se velkou měrou podíleli váleční zajatci, vyrábět suroviny pro výrobu výbušnin.

1) Zjisti, kolik korun dnes průměrně stojí všechny vyjmenované suroviny, vypiš a pak spočítej rozdíl.

SUROVINY	CENA DŘÍVE	CENA DNES	ROZDÍL

2) Co je to přidělový systém?

**španělská chřipka - na člověka se přenáší z ptáků. Španělé jsou v tom úplně nevinně. Nemoc po nich dostala jméno vlastně jen náhodou. Kvůli válce panovala takřka všude v Evropě přísná vojenská cenzura. Nehodilo se do válečného tažení zveřejňovat negativní zprávy o nemoci, která zabíjí vojáky. Jedinou výjimkou bylo právě Španělsko.*

2. světová válka

O rozbití ČSR rozhodly 4 evropské velmoci - Francie a Anglie (spojenci) a Německo s Itálií. Mnichovská dohoda byla smlouvou o odevzdání pohraničí Říši. V říjnu začala německá vojska obsazovat pohraniční území. Sokolov obsadila 3. 10. 1938 německá armáda. Lidé neustále žili ve strachu. Nejvíce díky předání pohraničí utrpěli sokolovští židé. Synagogu vypálenou a následně zbořenou v prosinci 1938 a zabití židy připomíná pamětní deska na budově bývalého hotelu Ohře.

1) Jak se území v pohraničí, které po podpisu dokumentu připadlo Německu, říkalo? S_____

2) V jakém městě se dohoda podepisovala? _____

3) 2. světová válka začala přesně 1. 9. _____ (doplň letopočet).

Vypočítej, kolik dní to celkem bylo od obsazení Sokolova. (Nezapomeň, že různé měsíce mají jiný počet dní.)

4) Jaké obyvatelstvo utrpělo nejvíce?

5) Kde najdeš vzpomínku na padlé židy a vypálenou synagogu?_____

6) Zjisti a zapiš, co je to synagoga_____

Vynálezy 2.poloviny 19.století

Po celý den se budeme věnovat vynálezům. Se spolužáky se budeš prokousávat jednotlivými úkoly. Doufám, že se vám všem cesta do cíle bude líbit.

A jedeeeeeem!!! :-)

Český jazyk:

Velkou zásluhu na zavádění energie v českých zemích měl český podnikatel a vynálezce František Křižík. Jeho nejznámější vynález je oblouková lampa (předchůdce dnešní žárovky). V roce 1903 vybudoval první elektrifikovanou železnici v Rakousko – Uhersku (vedla z Tábora do Bechyně).

Úkoly k textu:

- 1) Najdi všechna podstatná jména a podtrhni je červenou barvou
- 2) Najdi všechna přídavná jména a podtrhni je modrou barvou
- 3) Najdi všechna slovesa a podtrhni je hnědou barvou
- 4) Napiš, co které slovní druhy vyjadřují

Podstatná jména určují

Přídavná jména určují -

Slovesa vyjadřují -

5) Napiš, co bys jako vynálezce v 2.polovině 19.století chtěl/a objevit a proč?

Matematika:

První parní lokomotivu pohybující se po kolejnicích sestrojil Richard Trevithick v roce 1804.

Spočítej, kolik svíček bude mít lokomotiva na svém narozeninovém dortu tento rok?

Zápis, příklad, odpověď.

Josef Božek, český vynálezce, dokončil první parní automobil v roce 1817 a v roce 1897 byl na severní Moravě ve městě Kopřivnice vyroben první český automobil s benzinovým motorem nazvaný Präsident. Vypočítej, kolik let automobily od sebe dělilo.

Zápis, příklad, odpověď.

Vlastivěda

V tomto předmětu se můžeš těšit na návštěvu muzea v Sokolově. Na cestu si připrav sešit, pero a napnuté uši :-)

Tvým úkolem bude se spolužáky nashromáždit co nejvíc z toho, co se dozvíte, abychom si pak o exponátech mohli popovídat.

Hudební výchova

Tak tady se pěkně vyřádíme. :-)

*Nejprve si pustíme písničku od známých písničkářů a skladatelů **Svěráka a Uhlíře VZDUCHOLOŮ**. Podle textu si ji zkusíme společně zazpívat a nakonec si třeba i zatancujeme.*

Dostanu k narozeninám
starší vzducholod',
a proto přijďte všichni k nám
před pátou.

Jestliže bude zpuchřelá
starší vzducholod',
tak se jí díra zadělá
záplatou.

My máme k narozeninám
starší vzducholod',
a proto přijďte všichni k nám
před pátou.

Jestliže bude zpuchřelá
starší vzducholod',
tak se jí díra zadělá
záplatou.

Po vyučování
nic nám nezabrání
zbaviti se zátěží,
už to s námi stoupá,

nebreč holka hloupá,
vrátíme se k večeři.
Bezpečně pluje oblohou
naše vzducholod',
jak věrný pes nám u nohou
leží kraj.

My máme k narozeninám
starší vzducholod',
v gondole zima není nám,
máme čaj.

My máme vzducholod',
my máme vzducholod',
my máme vzducholod'
zánovní.

My máme vzducholod',
my máme vzducholod',
my máme vzducholod'
zánovní.

My máme vzducholod'
zánovní

Už jsi někdy vzducholod' viděla/a? Jestli ano, přihlas se a všem spolužákům řekni, jak vypadá. Pak ji namaluj.

Odkaz, kde písničku najdeš, když si ji budeš chtít poslechnout třeba doma. :-)

https://www.youtube.com/watch?v=_9qH-2uZi9w

Didaktická část

5 Edukační hodina vlastivědy - místo, kde žijeme

Vzdělávací hodina o městu Sokolov je pojatá formou vycházky. Výuka je rozdělena na tři vyučovací hodiny, při čemž první dvě je nutné spojit. Důvodem je vycházka historickým jádrem Sokolova. Třetí hodina proběhne ve třídě, aby mohli žáci zpracovávat cestou nabyté informace.

1. - 2. hodina

Téma: Sokolov a jeho historie

Postup práce s žáky:

** Ve třídě před odchodem*

=> 1) rozdělení žáků na skupiny (počet členů skupiny určí učitel dle sebe)

=> 2) seznámení s tím, proč budou poznávací procházku podnikat

=> 3) rozdání pomůcek do každé skupiny + vysvětlení, proč a na co je budou používat

- tvrdé desky = podložka na papír

- papír a tužka = zapisování poznámek

- fotoaparát = pořizování fotek

=> 4) zadání úkolů

Během procházky se u každé z vybraných budov skupina zastaví a učitel řekne nejen název, ale i stručně popíše historii a řekne nějakou poutavou informací. Žáky upozorňujeme na to, ať nezmatkují. Nejlepší je doporučení, aby si každý člen skupiny zapamatoval něco jiného.

Úkol č.1: V průběhu vycházky si na papír zapisujte vše, co jste se po cestě dozvěděli.

Úkol č. 2: Mezi zastávkami popřemýšlejte, co by vaši skupinu o dané památce ještě zajímalo a zapište.

Úkol č. 3: Každá skupina dostane 8 starých fotografií. Během cesty se rozhlížejte kolem sebe a hledejte, které objekty to jsou. Nehlaste se, nevykřikujte název. Buďte tajní. Až přijdeme k místu, vyfotíte objekt z místa, ze kterého ho pořídil tehdejší fotograf nebo maloval tehdejší malíř. Až je dáme vedle sebe, budou stejné. Jen jedna z minulosti a druhá ze současnosti.

** Odchod na plánovanou trasu*

Ještě, než opustí třída areál školy, učitel předá skupinám fotografie (viz. příloha 1 k edukační hodině). Na každém místě, kde budou žáci pořizovat fotografie, rovnou porovnááme, zda se skupiny trefily.

3. hodina (ve třídě)

Žáci si posedají do skupin, ve kterých podnikali procházku a pomocí informací, které si během cesty zapisovali na papír, vypracovávají pracovní list (viz. příloha 2 k edukační hodině). Ten prověří jaké informace si žáci zapsali, nebo které si pamatují.

Určený čas pracují samostatně, pak teprve společně kontrolují, zda jim něco nechybí nebo si druhý člen nezapamatoval informaci jinou.

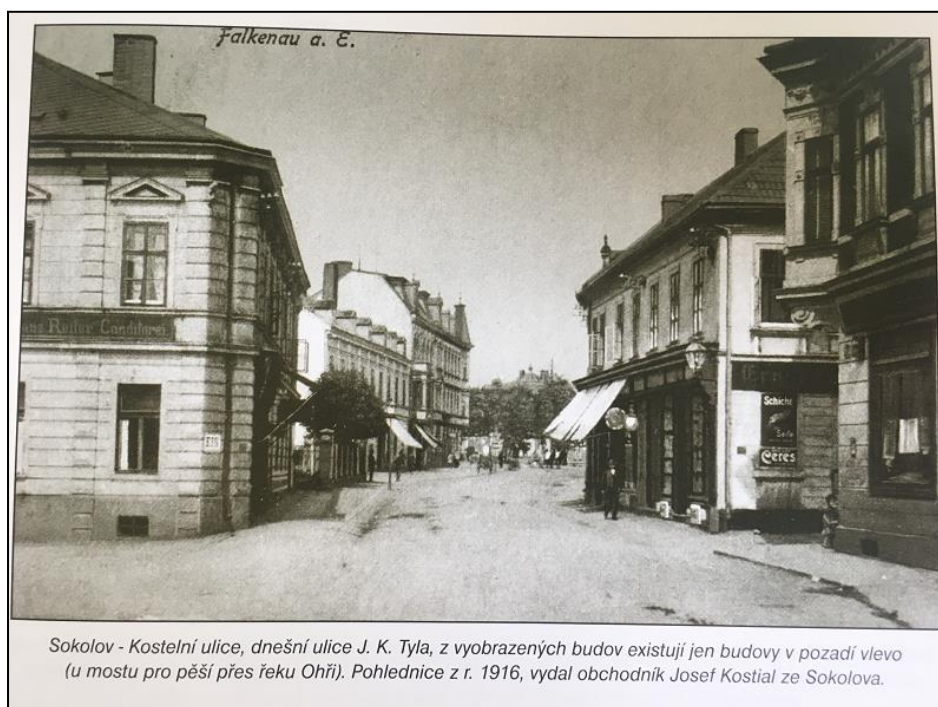
Pokud se stane, že třída bude hotova dříve, zahájíme diskuzi na téma Sokolov a jeho historie. Upozorníme žáky na další skvosty města, tím podněcujeme chuť zjišťovat další údaje.

Závěrem doporučuji vyvěsit fotografie z vycházky (viz. příloha 3 k edukační hodině) na nástěnku ve třídě nebo na chodbě.

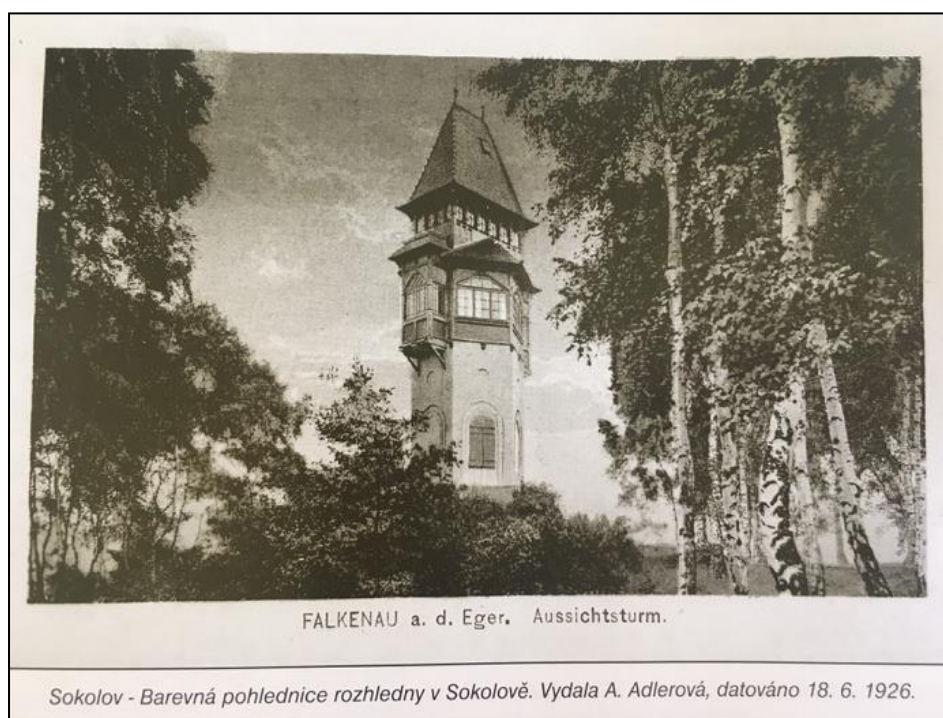
Přílohy k edukační hodině

Příloha 1:

- fotografie z minulosti

49

50

⁴⁹ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 197

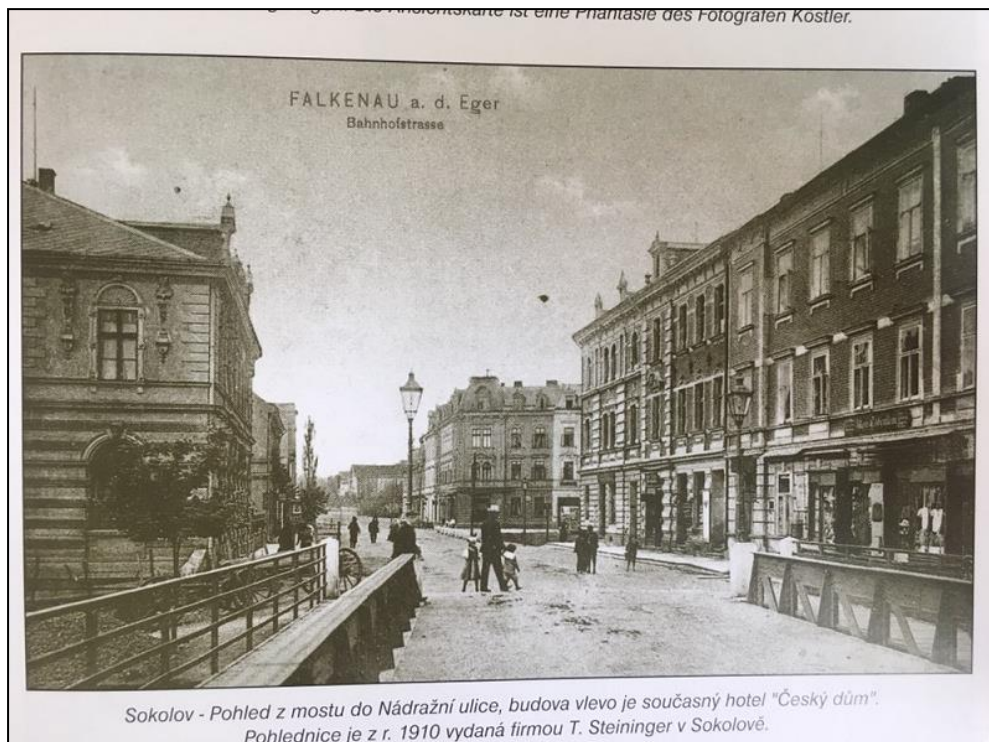
51

52

⁵⁰ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 202

⁵¹ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 209

53

54

⁵² JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 214

⁵³ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 217

55

56

⁵⁴ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 21. ISBN 978-80-87194-42-3.

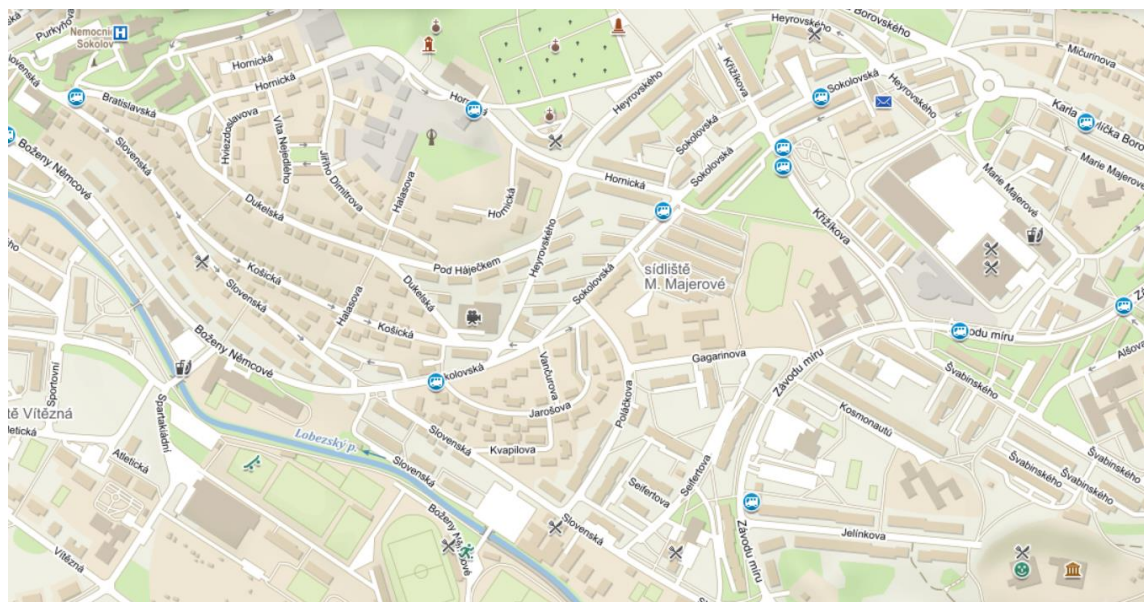
⁵⁵ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 (přes půl století)*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003. str. 196

Příloha 2

- pracovní sešit

Procházka historickým jádrem Sokolova

1. Vyznač trasu, po které jsme šli a budovy, o kterých jsme si povídali.

<https://mapy.cz/zakladni?x=12.6788919&y=50.1676695&z=13&source=muni&id=1513>

⁵⁶ BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 57. ISBN 978-80-87194-42-3.

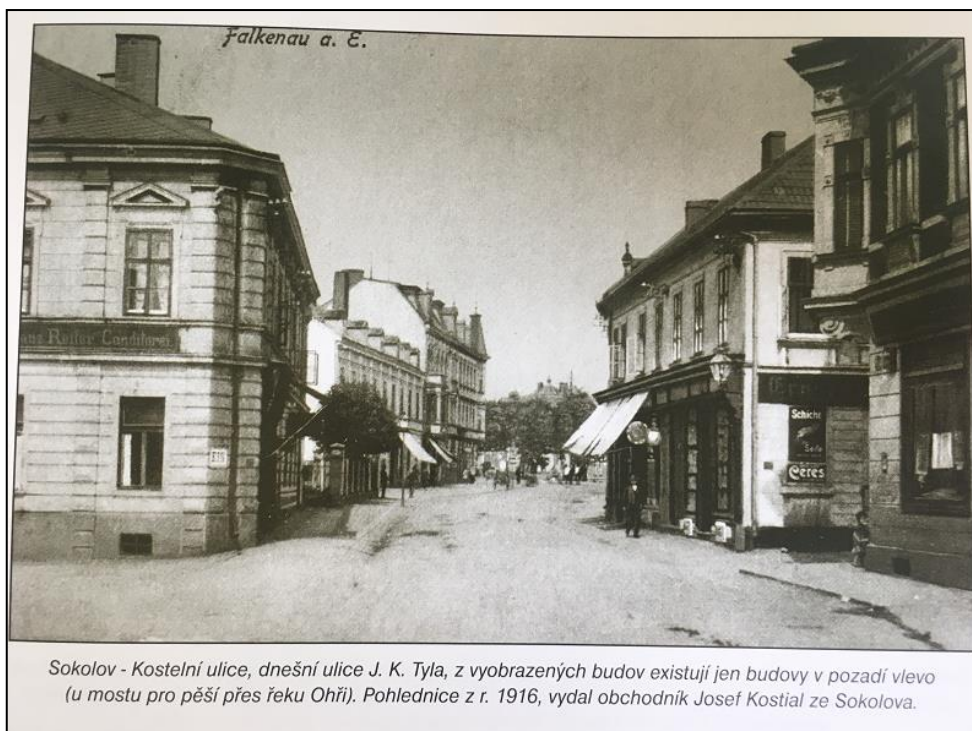
Příloha 3:

- porovnání (fotografie z roku 2019 uloženy v archivu autorky)

Sokolovský zámek 1910 a 2019

Kostelní ulice - dnešní J. K. Tyla 1916 a 2019

Základní škola Rokycanova „Centrálnka“ 1898 a 2019

Pohled do ulice Nádražní 1910 a 2019

Staré náměstí 1897 a 2019

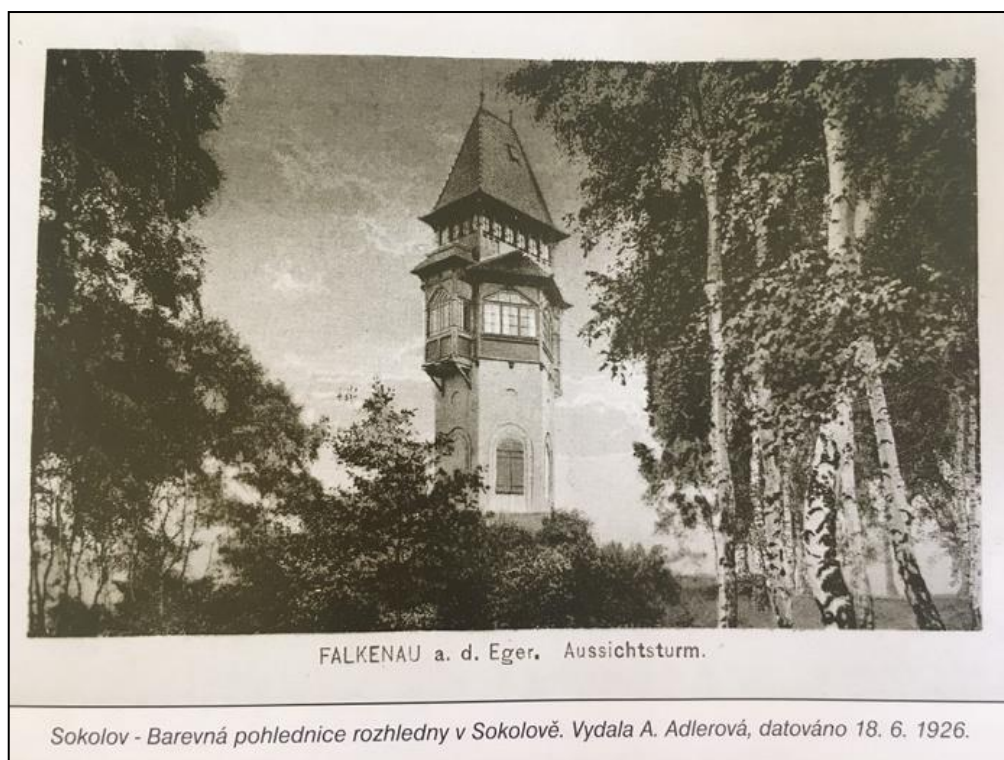
Myslivna (nynější ředitelství muzea) 1913 a 2019

Staré náměstí, kašna sokolníka 1915 a 2019

Rozhledna Hard 1926 a 2019

6 Závěr

Sokolovsko jako region ležící jen pár desítek kilometrů od německých hranic v západních Čechách na území Krušných hor. Z jeho polohy vyplývají různá specifika, přičemž jedním z nich je dle mého názoru i nepříliš velkým zájmem zdejších obyvatel o jeho historii. Vlivem odsunu obyvatelstva má na město dopady dodnes. Jeho historie, přestože má, co říct, je vnímána jako nezajímavá, v horším případě žádná. Přitom první doklad o osídlení je datován k roku 1297 a jedná se o kupní smlouvu, kterou podepisují potomci rodu Nothafů. V době, kdy území změnilo majitele, zde již stál vodní hrádek.

Městem se Sokolov stal pravděpodobně díky Janu Lucemburskému, který mu práva na užívání udělil. Listinu zničil požár a znovu ji potvrdil Václav IV. Podstatně se rozvinula těžba rud a maximálně se zvýšily příjmy, a to nejen panovníka. Mění se názvy obcí a po nich i majitelé. Těmi je rod Šliků pocházející z Chebu. Za pomoc králi Zikmundovi získal panství Kašpar Šlik. Rok 1487 panství trhá a rozděluje mezi jeho vnuky a dává vzniknout třem rodovým větvím, a to loketské, ostrovské a sokolovské. Poslední Šlik byl v boji proti husitství poražen a tím zbaven majetku, který přešel do vlastnictví rodu Nosticů. Devastující 30 letá válka způsobila mnoho škod. Velké zásluhy na nápravě města měl Jan Hartvik Nostic. Obnovil zámek, postavil uprostřed kašnu, v jedné z věží pak nechal vystavit kapli Proměnění Páně. V 18. století pak ke kráse města přispěla stavba domku pro zahradníka, správní budovy, jízdárna, stáje. Dobrotu a sociální citění ukázala stavba špitálu a chudobince. Budova špitálu byla stržena až roku 1904. Místem posledního odpočinku rodiny Nosticů je kapucínský klášter postavený v letech 1663 -1667. Věhlas však Sokolovu získal až František Antonín Nostic, který měl například velmi dobré vazby s národními obroditeli a nechal také postavit Nosticovo divadlo, které dnes známe jako Stavovské.

Následující roky zapracovaly na směru, kterým se město mělo udávat. Ze zemědělského se postupně stávalo město hornické. Průkopníkem v podnikání v uhelném a chemickém průmyslu se stal bezpochyby J. D. Starck. Jedním z nejbohatších mužů byl díky kupování a zakládání báňských a chemických podniků. Sokolovský zámek prošel ke konci 18. století poslední rozsáhlou úpravou. Kuželové střechy byly nahrazeny stanovými. Naše město také navštívil hudební skladatel Johann Wolfgang von Goethe, který se setkal se zdejším rodákem básníkem A. I. Fűrsteinem. Léta až do začátku první světové války

dala prostor rozvoji a dalším stavbám, které zdobí naše město dodnes. Jednou z dominant je právě Základní škola, Rokycanova ulice. První světová válka ke svému konci způsobila na Sokolovsku díky nedostatku potravin nepokoje, které vyústily v rabování a ničení. Několik dalších let se město z nepokojů dostávalo. Nastaly „zlaté časy“. Ty přerušila hospodářská krize a náhlé nespokojenosti obyvatel se zmocnil Hitler. Dokázal nejen obyvatele zde zmanipulovat natolik, že dosáhl svého, a přestože byla podepsána Mnichovská dohoda, vypukla v roce 1945 druhá světová válka. Po válce počet obyvatel opět vzrostl.

Mezi nejvýznamnější památky patří Sokolovský zámek, Jubilejní kašna na Starém náměstí, kašna se sokolníkem, Hornická radnice, Kapucínský klášter, Kostel sv. Jakuba, Hornický dům, centrální škola v Rokycanově ulici, Evangelický kostel, aj.

Teoretické část je zaměřená ke všem, kteří chtějí prohloubit své znalosti o Sokolově. V praktické a didaktické části předkládám uživatelům především z řad pedagogů nástroje pro usnadnění výuky vlastivědy. Díky materiálu žák získává lepší vztah k místu, kde žije. Jeho historie se pro něj stává zajímavější. Pokud se pracovní sešit plný srozumitelných pracovních listů stane vyhledávanou pomůckou na učivo o Sokolovu, budu velmi ráda. A proto doufám, že většinu má práce uspokojí.

Domnívám se, že se mi podařilo vytyčené cíle splnit. Ověřování u žáků na 1. stupni proběhlo bez problému. Žáků se pracovní listy líbily. Nezatěžovaly je, střídaly se v nich činnosti, nebyly příliš zdlouhavé a nudné. Při práci si ani neuvědomili, že jde primárně o výuku regionálních dějin. Regionální učivo není méně důležité než jakékoliv jiné. Je potřeba pěstovat v dětech zájem, motivovat je, k čemuž by měl přispět pracovní sešit, který je součástí.

Považuji za velký přínos mé diplomové práce seznámení se s městem, ve kterém žijí teprve 5 let. Byť se Sokolov zdá být městem „bez historie“, není tomu tak, což dokazují na těchto stránkách.

Resumé

Tato diplomová práce je zaměřena na regionální dějiny Sokolova ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Práce je rozdělena na teoretickou, praktickou a didaktickou část. Teoretická část práce je souhrnem dějin města od prvního zmínky až po současnost, kde se badatel dozví o nejdůležitějších událostech, které Sokolov potkaly. Součástí je také výčet významných osob, které se podílely na rozvoji města a jeho věhlasu. Praktická i didaktická část slouží k potřebám 1.stupně základní školy, zejména pak v hodinách vlastivědy. V praktické části žáci zpracovávají informace v jednotlivých úkolech vázaných na probírané učivo, což umožňuje ucelenější pohled na okolí svého města a jeho historii. Poslední (didaktická) část pomůže pedagogům s žáky absolvovat edukační hodinu nebo naučnou vycházku.

Summary

This thesis focuses on the regional history of Sokolov in Fatherland at Grade 1 primary school. The work is divided into theoretical, practical and didactic parts. The theoretical part of the work is a summary of the city's history from the first mention to the present, where the researcher learns of the most important events that have befallen Sokolov. It also includes a list of prominent persons involved in the development of the city and its renown. Both the practical and didactic parts serve the needs of grade 1 primary school, especially in Fatherland classes. In the practical part, pupils process information in individual tasks tied to the apprenticeship under discussion, allowing for a more comprehensive view of their city's surroundings and history. The last (didactic) section will help educators with pupils take an educational class or a learning walk.

7 Seznam použité literatury

7.1 Literární zdroje:

KORB, F. *Místní jména v sokolovském okrese*. Karlovy Vary: Krajské nakladatelství, 1957

ŠULC, Pavel. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola II. ISBN 978-80-87194-42-3.

Prokop V.: *SOKOLOV Z dějin města a jeho škol*. Vydavatel: Město Sokolov: Vytiskla a. s. Median K. Vary, 1994.

BERUŠOVÁ H., POKLUDKOVÁ J., BALÍK M. a kol.. *Památky karlovarského kraje v bájích a pověstech*. Vydal: Karlovarský kraj, 2003

JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Euromedia Group, 2014. ISBN 978-80-242-4573-7.

BERANOVÁ-VAICOVÁ, Romana. *Nosticové*. Sokolov: Krajské muzeum Karlovarského kraje, 2007. ISBN 978-80-86630-12-0

Kolektiv autorů: BERAN J., BURACHOVIČ S., KLSÁK J., ŠEBESTA P., VAICOVÁ R.: *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary, 2004.

Němec V., Gross A., Mašek R., Pöpperl J., Bouček M.: *Poznáváme Sokolovsko*. Sokolov: Sokolovská jiskra, 1965

¹ JOHN, J. KOTĚŠOVEC, V. *Sokolovsko 1850 - 1950 přes půl století*. Svatava: Sdružení - Výtvarné a grafické studio OKO, 2003.

WERNEROVÁ, Gabriela. *Historie Kraslicka*. Regionální dějiny ve vlastivědě na 1. stupni základní školy. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce PaedDr. Helena Východská

Kotěšovec, V.: *Kraslická kronika*. Vydání 1. Klatovy: Nakladatelství Českého lesa v Domažlicích, 2006. ISBN: 80-86125-71-8

JISKRA, Jaroslav. *Velká kniha hornictví Karlovarského kraje*. Svatava: Jan Bodrov, 2010. ISBN 978-80-254-7338-2.

Beranová Vaicová, R. a Bružeňák, V.. *Ozvěny velké války: zajatecký tábor Jindřichovice, 1915-1918 = Der Nachhall des großen Kriegs : das Gefangenenlager Jindřichovice, 1915-1918 = Echoes of the great war : prison camp Jindřichovice, 1915-1918*. Vyd. 1. Sokolov: Muzeum Sokolov, c2012, 96 s. ISBN 978-80-86630-20-5)

RUND, Jan. *Temný Sokolov*. Sokolov: Asus Březová, 2017. ISBN: 978-80-906095-3-2

BRUŽEŇÁK, V., MACKE, J. *Morový rok. Kronika tragického roku 1938 na Sokolovsku a Karlovarsku*. Cheb: Svět křídel. 2017. ISBN: 978-80-7573-021-3

7.2 Archiválie:

Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jinřichovicích

- ONV Kraslice, inventář
- 581 VIII/2 strana 65
- Źádosti: 583 VIII / 8 Odsun Němců všeobecně

7.3 Elektronické zdroje:

Poznej Sokolovsko

<http://www.poznejsokolovsko.cz>

Povodí Ohře

<http://www.poh.cz>

Co je to?

www.cojeto.superia.cz

Muzeum Sokolov

www.omks.cz

Místopisný průvodce po České republice

www.mistopisy.cz

8 Seznam příloh

Příloha 1: Výřez z digitální zeměpisné mapy - Sokolovsko

Příloha 2: Nejstarší známá podoba městské pečeti 13. -14. století

Příloha 3: Pečetidlo z 2. poloviny 16. století

Příloha 4: Znak města

Příloha 5: listina krále Václava IV. z roku 1397 o potvrzení městských práv

Příloha 6: nádvoří sokolovského zámku s kašnou

Příloha 7: domek pro zahradníka (č.p. 161)

Příloha 8: budova lesní správy (č. p . 160)

Příloha 9: dnešní domov důchodců

Příloha 10: kapucínský klášter

Příloha 11: torzo sv. Jana Nepomuckého

Příloha 12: kostel sv. Jakuba Peruánského

Příloha 13: kašna se sokolníkem na Starém náměstí

Příloha 14: portrét J. D. Starcka

Příloha 15: Sedlecký zámek

Příloha 16: Sokolovský zámek

Příloha 17: Zajatecký tábor Jindřichovice

Příloha 18: Směrnice pro odsun německého obyvatelstva

8.1 Přílohy

Mapy.cz. Výřez z digitální zeměpisné mapy. Sokolov. [online]. Seznam mapy, zeměpisné mapy. 1: 100 000. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=12.6570909&y=50.1579924&z=12&source=muni&id=1513>

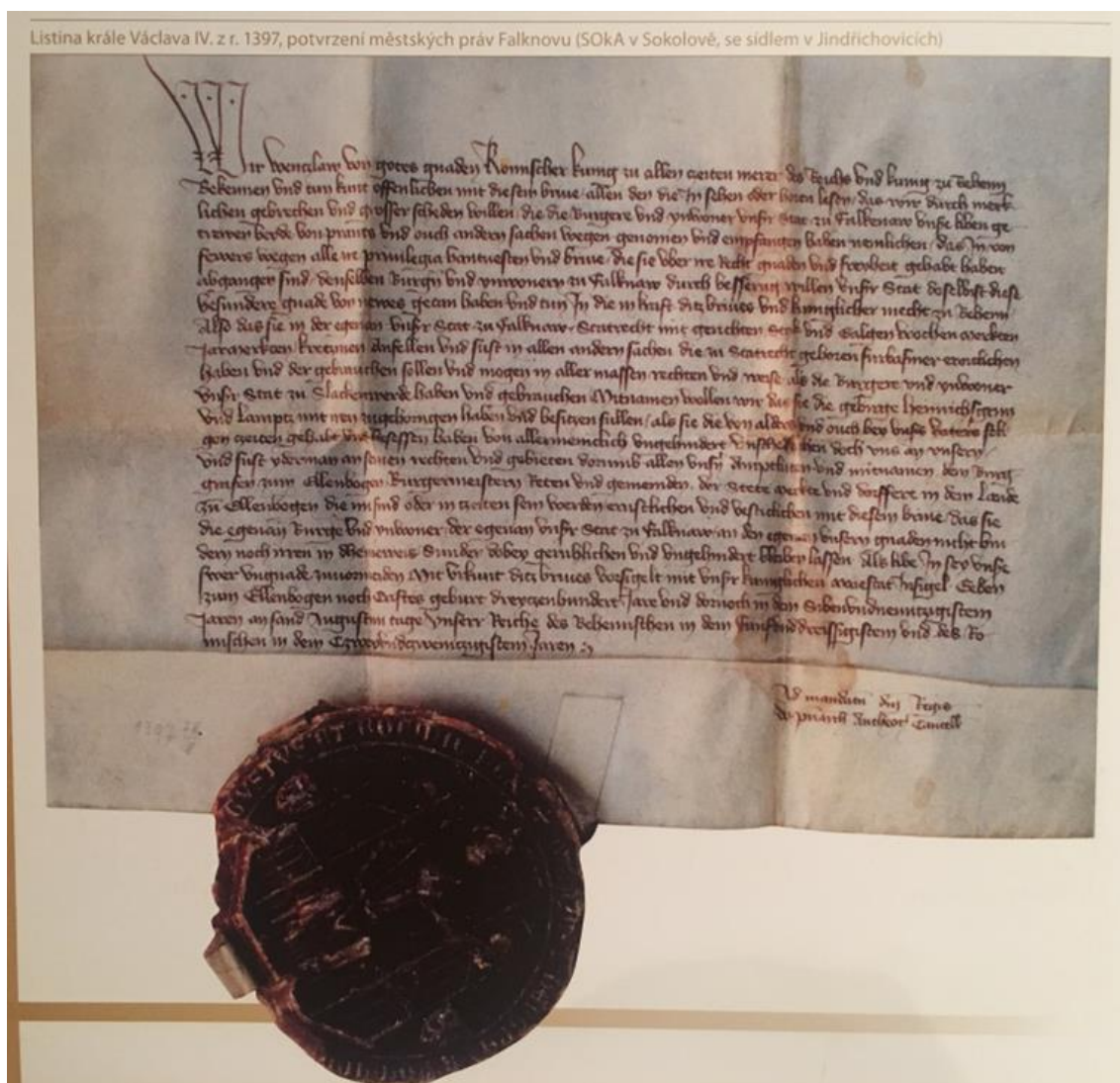
Příloha č. 4

KOLEKTIV autorů. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3.

Příloha č. 5

- listina krále Václava IV. z roku 1397 o potvrzení městských práv

KOLEKTIV autorů. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3.

Příloha č. 6

- nádvoří sokolovského zámku s kašnou

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 7

- domek pro zahradníka (č.p. 161)

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 8

- budova lesní správy (č. p . 160)

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 9

- dnešní domov důchodců

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 10

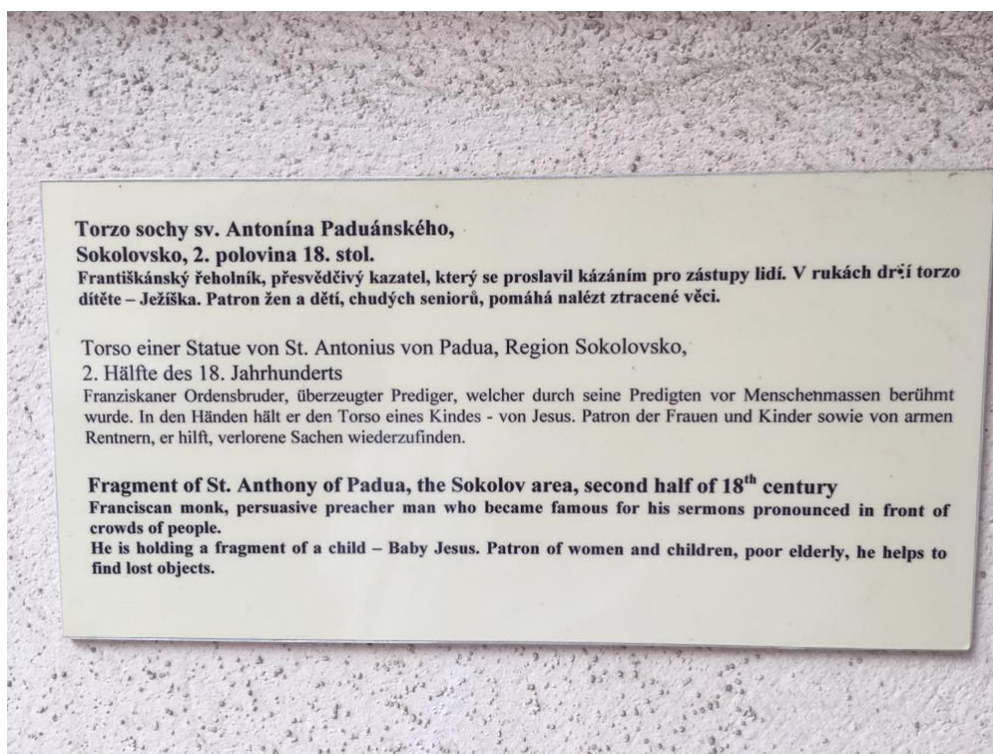
- kapucínský klášter

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 11

- torzo sochy sv. Antonína Peruánského

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 12

- kostel sv. Jakuba Peruánského

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 13

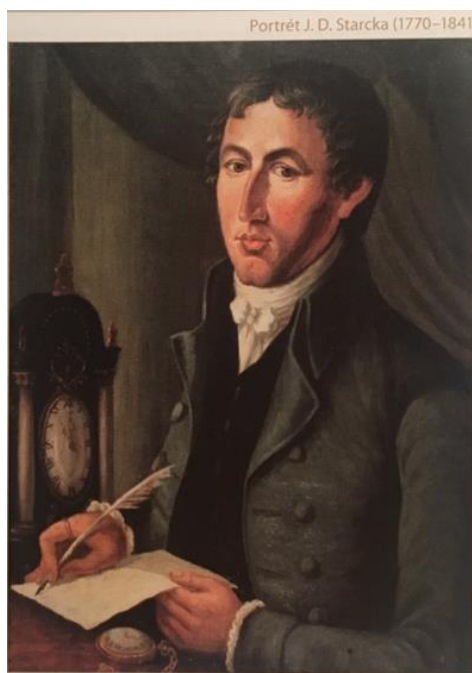
- kašna se sokolníkem na Starém náměstí

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 14

- portrét J. D. Starcka

KOLEKTIV autorů. *Kniha o městě Sokolov*. Sokolov: Město Sokolov, odbor školství a kultury, 2013. Kapitola I, s. 8- 43. ISBN 978-80-87194-42-3

Příloha č. 15

- Sedlecký zámek

(Zdroj:

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Star%C3%A9_Sedlo_Chateau#/media/File:Star%C3%A9_Sedlo_z%C3%A1mek.jpg)

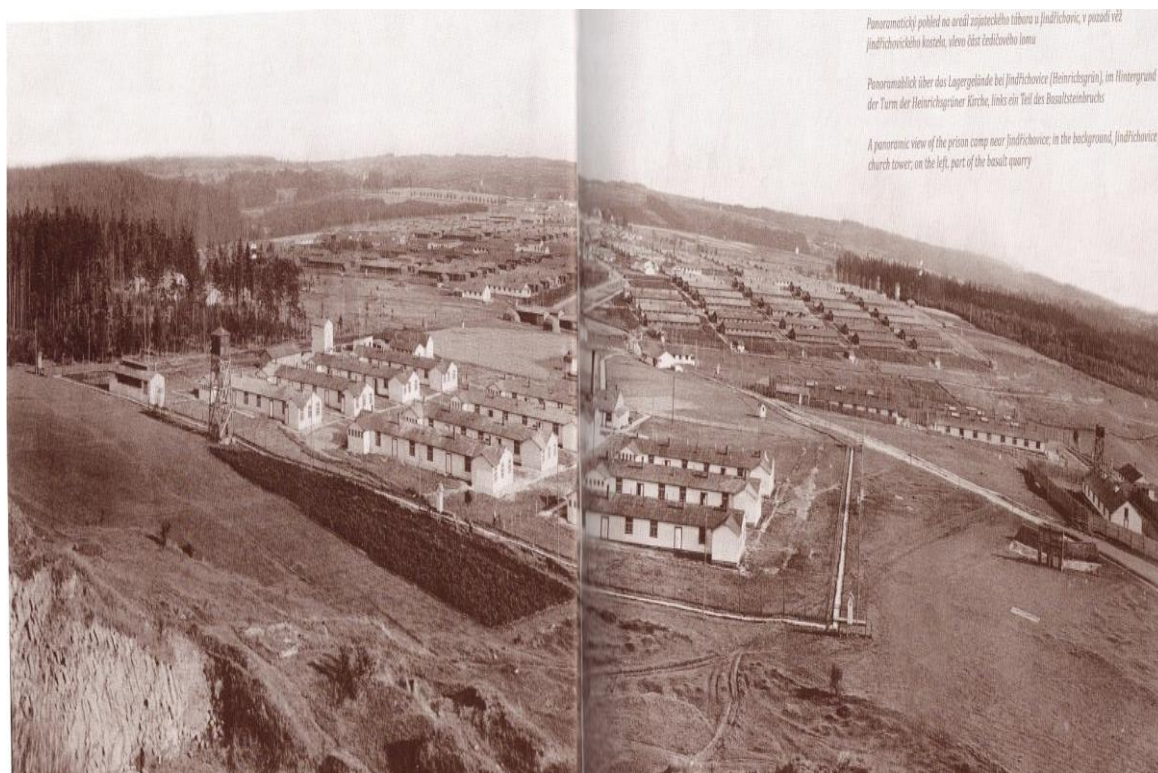
Příloha č. 16

- Sokolovský zámek

Uloženo v soukromém archivu autorky

Příloha č. 17

(Zdroj: Beranová Vaicová, R. a Bružeňák, V.. *Ozvěny velké války: zajatecký tábor Jindřichovice, 1915-1918 = Der Nachhall des großen Kriegs : das Gefangenenlager Jindřichovice, 1915-1918 = Echoes of the great war : prison camp Jindřichovice, 1915-1918*. Vyd. 1. Sokolov: Muzeum Sokolov, c2012, 96 s. ISBN 978-80-86630-20-5)

- směrnice pro odsun německého obyvatelstva

III/38 PRAPOR

č.j.179/č.čv.1945.

Věc: Směrnice pro odsun něm.
obvateletva.

Falknov, 30.31.8.1945.

DŮVĚRNÉ!Podle rozdělovníku.

Podle nařízení velitele II divise vaďavem směrnice pro přípravu odsunu Němců.

Dle těchto směrnice budete všechny v nich uvedené přípravy provedeny tak, aby po obdržení rozkazu odsun mohl být tento uskutečněn v době co nejkratší.

1/ Přes to, že s důvodů hospodářských, mezinárodně politických a z jiných důvodů podobných technických potíží není možno provést odsun Němců v plném rozsahu a v době co nejkratší, je třeba tuto akci podrobně připravit a přikročit již nyní k urychlené realizaci všude tam, kde to poměry dovo-lují.

2/ MNO hlav. štáb projedná v nejbližší době a příslušnými orgány R.A.I otázkou plynušého odsunu Němců přes hranice.

3/ Z technických a mezinárodně- politických důvodů lze odsun provádě-ti pouze v severním okupačním pásmu. Při tom je třeba vyloučit odsun na území Lužice.

4/ Řízení a provádění celého odsunu do Německa je pověřeno voj. velitelství. Jakmile toto velitelství zdělí možnosti odsunu, vydám rozkazy a směrnice, kdy, kam a v jakém počtu mají být soustředěni němečtí odsunuti a která odsunová střediska, resp. cesty ~~xxx~~ jsou pro transporty v té které době určeny.

5/ Materiální vybavení odsuzovaných.

Pro odsun až do odsunového střediska, resp. až do vykládací stanice v německu, vezmou s sebou odsuzované osoby potřebné množství potravin, aby jejich výživa byla zajištěna. Množství potravin, event. druh bude stanoveno později. Ve věcech materiálního vybavení zvláště šatstvem, potravinami, zdravotními a jinými potřebami je třeba postupovat spíše blahovlně, aby se předešlo event. nepřiznivým zprávám v cizím tisku. Je třeba počítati s potřebou zásobování potravinami na jeden týden.

6/ Zdravotnická opatření.

Z odsunu je třeba vyloučiti: osobynemocné, podezřelé z infekčních nemocí, ranené a duševně choré, jsou-li nebezpeční. Každý transport musí být vybaven lékařem a nutným počtem pomocného zdravotnického personálu, a potřebnými léky. Tyto osoby budete vybírány z řad Němců. Tito podle nařízení č.s. orgánů, pověřených dozorem nad zdravotními opatřeními zařídí vše, čeho je třeba k udržení řádného zdravotního stavu odsuzovaných a pečují o osoby, onemocnělé během cesty. Lékaři a zdravotnický personál se po provedení ~~xxx~~ odsunu vrátí, aby postupně doprovázeli další transporty. Sami budou odsunuti až s posledními transporty.

7/ Výběr odsuzovaných:

Podle dosavadních pokynů vlády mají být k odsunu vybírány osoby podle tohoto pořadí:

a/ Vedoucí německých organizací s výjimkou osob, které mají být sou-zeny, vyslechnuty, zajištěny.

b/ býv. státní a veřejní zaměstnanci něm. národnosti, propuštění ze služeb, jakož i osoby svobodných povolání.

c/ živelníci, zemědělci a dělníci, pokud jich není nezbytně třeba z důležitých důvodů národohospodářských.

Při výběru osob je třeba přihlížeti k tomu, aby:

v zemědělství zůstal nutný počet k zajištění letošní sklizně a obdělání polí.

Z řad dělnictva je třeba ponechati na místě všechny horníky pro naprostý jejich nedostatek. Tito tvoří zvláštní skupinu. Dále je třeba ponechati, resp. nuceně podržeti různé specialisty těch výrobních odvětví, na nichž má státní správa nyní zvýšený zájem. Seznam odvětví průmyslu a

nikl, jejichž provoz z důvodů celostátních a národohospodářských je pro přechodnou dobu nezbytně nutný a v nichž potřebné pracovní síly musí být ponechány, vydá MHO hlavní štáb šest oddělení. Podle zvláštních směrnic bude postupováno s řediteli podniků, konstruktéry a jinými odborníky, kteří znají výrobní tajemství podniku. Tyto a příslušný listinný materiál je třeba zajistit zvláště pečlivě.

Podle nařízení vlády mají NV, resp. SK z Němců sestavovat pracovní skupiny a přírůstek je k práci.

Konečně je třeba z odsunu vyloučit osoby, které si hodlají podat žádost o znovupřiznání státního čs. občanství a mají k podpoře této žádosti určitý průkazní materiál.

3/ Příprav vlastního odsunu:

Při všech přípravách odsunu je třeba stále mít na paměti, že odsun je věcí všech orgánů státní správy. Voj. správa je vykonavatelem odsunu jen po stránce technické. Spolupráce a vzájemná informace s ONV, MNV, resp. OSK a MSK a vel. SNB se bude týkat: / z e j m é n a /

Seoupis osob, jednotlivých kategorií Němců, kteří podle určeného pořadí naléhavosti přicházejí v první řadě v úvahu pro odsun, seoupis jejich majetku, plán kolonizace českým živlem, způsob soustředění Němců určených k odsunu, zřízení pracovních oddílů z Němců, kteří nebudou ponecháni na svých pracovištích a nejsou určeni k odsunu v prvním pořadí naléhavosti. Tyto otázky řeší a připraví civilní správní, resp. státní bezp. orgány. Vojenské orgány uplatňují při tom jenom požadavky vojenské správy. /Zajištění provinilců, odborný zpravodajský výsledek, prostřednictvím OSZ, ponechání části pracovních oddílů pro potřeby voj. správy, uplatnění vlivu při kolonizaci z řad osob, konajících práve činnou voj. službu ap.

Vojenské orgány postarají se ve smyslu požadavku příslušných civ. správních orgánů o součinnost s příslušnými Z.T.V. o instradaci odsunovaných transportů a potřebné asistence, eskorty a strážení.

Jakmile budou známy odsunové možnosti, bude Vám včas oznámena čas a prostor odsunu. Na podkladě tohoto ptovedete ihned výběr osob podle zásad zhora uvedených a vykonáte všechny přípravy pro soustředění odsunu.

Obyvatelstvo je třeba vyrozumět potřebnou dobu předem, určit mu, jak má být pro transport vypraveno atd. Vojenské orgány samy tyto neprovádějí nýbrž na nich spolupracují s příslušnými NV/OSK/. Jakmile je stanovena doba odsunu velitel voj. za přítomnosti SNB stanoví doprovod, přeskouší zásobovací a zdravotní opatření a nařídí odsun. Je nutno zabránit, aby přípravy k odsunu byly nařizovány vyhláškami a zprávy o odsunu, aby neprošly do tisku. Souhrn všech příprav:

- 1/Seoupis osob jednotlivých kategorií Němců, kteří přijdou v úvahu jako první.
- 2/Seoupis jejich majetku
- 3/připravit předem, jakým způsobem budou Němci určeni pro odsun vyrozuměni/ ne vyhláškami!
- 4/Určit shromaždiště pro odsun, nejlépe v blízkosti nádraží, aby se vagonování dělo plynule/, strážení obstará SNB.
- 5/ Určit jim, jak mají být pro odsun vyzbrojeni, t.j. co všichni musí vzít s sebou, hlavně potraviny na 1 týden/ nebude-li jinak nařízeno/.
- 6/Určit zdravotnický personál z odsunovaných Němců, t.j. jednoho lékaře, nutný počet pomocného zdravot. personálu a vybavit je potřebnými léky. /Vrátí se pro příští transport/.
- 7/Zřídit pracovní oddíl z Němců, kteří nebudou ponecháni na svých pracovištích a nebudou určeni pro odsun s prvním transportem.
- 8/ Plán kolonizace českým živlem.

Dostane: OSK Falknov, Kraslice
SNB Falknov, Kraslice

Velitel praporu:
škt. pěch. Kalpr Václav v.r.

Všem stanicím SNB v okrese K r a s l i c e .

Zdroj: Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jinýchovicích

- ONV Kraslice, inventář
- 581 VIII/2 strana 65
- Žádosti: 583 VIII / 8 Odsun Němců všeobecně